

**ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ**

**ПРОГРАМИ ВИРОБНИЧИХ ПРАКТИК
зі спеціальності 231 «Соціальна робота»
ОП «Соціальна педагогіка»
(Методичний посібник)**

Івано-Франківськ

2021

ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

ПРОГРАМИ ВИРОБНИЧИХ ПРАКТИК
галузь знань **23 Соціальна робота**
спеціальність **231 «Соціальна робота»**
ОП «Соціальна педагогіка»
ОР «Бакалавр»

Івано-Франківськ
«НАІР»
2021

УДК 371.132

ББК 74.204

Програми виробничих практик зі спеціальності 231 «Соціальна робота» ОП «Соціальна педагогіка» : метод. посіб. / [керівник групи упорядників : Б.І. Ковбас; упоряд.: Дідух І. Я., Зозуляк-Случик Р. В., Лемко Г. І.]. – Івано-Франківськ, 2021. – 86 с.

Зміст видання розкриває технологію організаційно-методичних, змістовно-процесуальних аспектів організації практики майбутніх спеціалістів соціально-педагогічної діяльності. У посібнику пропонуються програми фахової підготовки студентів, подано зразки окремих видів регламентуючої документації.

Посібник призначений для студентів-практикантів соціально-педагогічної спеціальності денної та заочної форми навчання, а також керівників і методистів практики.

Головний редактор: Ковбас Б. І. – завідувач кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи, *професор, кандидат пед. наук*

Рецензенти:

Цюняк О. П. – доктор педагогічних наук, доцент ДВНЗ «Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника»;

Кирста Н. Р. – кандидат педагогічних наук, доцент ДВНЗ «Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника».

Затверджений за ухвалою науково-методичної ради педагогічного факультету Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника
(протокол № 4 від 28. 12. 2020 р.).

I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Соціальні педагоги покликані прийти на допомогу дітям, підліткам, їхнім батькам, педагогам у важкі часи життя. Допомогти «словом і ділом», захистити дитину, сприяти формуванню у неї віри в себе та вмінню переоцінити власні цінності, умінню організувати своє навчання, адаптації, реабілітації в суспільстві – головне призначення майбутнього соціального педагога.

Соціально-педагогічна діяльність, що спрямована на співчуття, конкретну допомогу, духовну підтримку дитини духовно, знаходження виходу з кризової ситуації, вимагає ґрунтовної підготовки майбутнього фахівця. Вона, як шлях оптимізації процесу соціалізації, виконує чотири основні соціальні функції: підвищення рівня адаптації дитини (групи) до соціуму, профілактику явищ дезадаптації, корекцію взаємин і проявів девіацій, соціокультурну реабілітацію.

Невід’ємною складовою фахової підготовки студентів у вищому навчальному закладі є практика. Вона – органічна складова системи їх фахової підготовки.

Проблемам практичної підготовки студентів присвячені праці таких педагогів: Ю. Галагузової, Л. Макарової, В. Поліщук, Л. Романкової та інші.

Соціально-педагогічна практика як форма професійної підготовки студентів спеціальності 231 «Соціальна робота» ОП «Соціальна педагогіка» є складовою державного освітнього стандарту. Її проходження обов’язкове для всіх студентів, що вчаться на цій спеціальності. Саме на практиці студенти вчаться творчо застосовувати науково-теоретичні знання, здобуті в навчально-виховній діяльності, у них виробляються вміння й навички професійної роботи. Вона органічна складова системи їх фахової підготовки.

У Концепції соціально-педагогічної практики студентів, розробленій М. А. Галагузовою визначено, що соціально-педагогічна практика – це процес

оволодіння різними видами професійної діяльності, в якому створюються умови для самопізнання, самовизначення студента в різних професійних ролях і формується потреба самовдосконалення у професійній діяльності.

Соціально-педагогічна практика студентів – той місток між теоретичним навчанням соціальних педагогів та їхньою самостійною практичною роботою в різноманітних установах соціальної сфери, який сприяє формуванню фаховості. Її розглядають як процес ознайомлення та оволодіння різними методами, формами, видами професійної діяльності.

Прийнявши рішення про те, що практика є важливим фактором професійної підготовки соціальних педагогів, так як саме у цьому виді учбової діяльності найбільш інтенсивно формуються професійні уміння і навички. При організації студентської практики необхідно вирішити такі проблеми:

- як створити такі умови проходження практики, які б забезпечили ефективний зв'язок між теоретичною і практичною підготовкою студентів?
- чого навчити під час практики?
- як організувати процес проходження практики?
- як організувати взаємодію навчального вузу з соціально-педагогічним закладом?
- як оцінювати професійну компетенцію майбутніх соціальних педагогів?

Ключовим в організації практики студентів є питання визначення її місця і ролі в процесі навчання за фахом «соціальна педагогіка». При організації соціальної практики її керівникам важливо працювати з мотивацією студентів. Знаючи індивідуальні особливості студентів і усвідомлюючи їх внутрішню мотивацію, можна виділити декілька причин, через які студенти погоджуються брати активну участь в даному виді практичної діяльності:

- *відкриваються перспективи.* Студенти включаються в соціальну практику для того, щоб отримати практичний досвід роботи з різними типами соціально-педагогічних установ, різними категоріями дітей, їх проблемами,

який дозволить їм вже в процесі навчання оволодіти різноманітними професійними ролями соціального педагога, такими, як організатор, менеджер, вихователь, консультант і ін. Крім того, така діяльність розширює можливості працевлаштуватися після закінчення ВУЗу або отримати рекомендації з боку адміністрації установи, органів управління соціальної сфери, які дозволять отримати певний статус в студентському колективі або мати певні пільги, наприклад, для отримання спеціальних стипендій факультету, ЗВО;

– **визнання.** Тут маються на увазі ті студенти, які хочуть внести щось нове до своєї професійної діяльності, отримати від участі в соціально-педагогічних програмах і взаємодії з фахівцями різного рівня упевненість в собі. Важливо виявляти цим студентам належну повагу і підтримку, яких вони заслуговують, оскільки, не отримавши вдячності за добре зроблену роботу, вони розчаруються в отриманих результатах і втратять інтерес до суспільної діяльності.

– **спілкування.** Воно служить мотивом для тих студентів, для яких розширення кола спілкування є необхідністю. Деякі з них, що приїхали в місто, беруть участь в суспільній і добровольчій роботі з метою знайомства з містом, пошуком свого кола спілкування, нових друзів і знайомих з близькими інтересами. Дана мотивація дуже добре узгоджується із специфікою професійної діяльності соціального педагога, оскільки одними з базових професійних умінь якраз і є комунікативні уміння, які можуть бути розвинені в суспільній діяльності. Для цих студентів важливо створити атмосферу підтримки і позитивного емоційного настрою, щоб їх діяльність приносила їм задоволення.

Існують різні моделі проходження практики. У одних ЗВО, вона проводиться тільки на старших курсах, коли студенти освоїли основні базові курси психолого-педагогічного блоку – «Психологію людини», «Вікову психологію», «Соціальну психологію», «Спеціальну психологію і корекційну педагогіку», а також вивчили дисципліни наочного блоку, такі, як «Теорія і

історія соціальної педагогіки» і «Методика і технологія роботи соціального педагога». Основна теза при такому підході до організації практики: реалізація практичної діяльності студента можлива тільки після того, як він володітиме системою знань про дитину, її проблеми, мікросередовище і навчиться користуватися психодіагностичним, соціологічним, соціально-педагогічним інструментарієм для вирішення проблем дітей.

У ряді вишів практика є безперервною, тобто проводиться на кожному курсі протягом всіх років навчання. Їй властиві свої особливості організації. Режим такої практики може мати наступні варіанти:

1) практика проводиться на всіх курсах, але концентрований, протягом декількох тижнів. При цьому тривалість її на кожному курсі може бути різною залежно від складності і об'єму завдань, що вирішуються практичною підготовкою. Але можливо і рівномірний розподіл часу, що відводиться на практичну підготовку. Головне, щоб загальний об'єм її відповідав державному стандарту. При такому режимі кожен вид практики зазвичай вирішує конкретні цілі і завдання, а ступінь включеності студентів в практику диференціюється учбовим планом і має свої особливості за формою і змістом залежно від проблематики теоретичних курсів, що вивчаються, тривалості і форми навчання (денна, заочна, екстернат), спеціалізації (у багатьох вузах вона починається на третьому курсі, а в деяких лише на п'ятому), що знаходить віддзеркалення в програмах практики;

2) на всіх курсах студенти відвідують практику регулярно кожного тижня. Для цього в розкладі учбових занять виділяється вільний від аудиторних занять день, яким є день практики. І так впродовж всіх років навчання у вузі студенти кожного тижня працюють в певній установі;

3) можливе поєднання цих двох підходів. Наприклад, на молодших курсах студенти відвідують соціально-педагогічну установу один раз в тиждень, а починаючи з третього курсу – працюють протягом декількох тижнів у вибраній соціальній установі.

Кожен підхід має свої плюси і мінуси, які необхідно врахувати при виборі найбільш доцільного режиму практики. Важливо також враховувати наступні принципові моменти:

– при проходженні практики впродовж багатьох років в одній установі студент стає хорошим професіоналом через детальне вивчення проблем установи і дитини, засвоєння системи взаємин між співробітниками установи, планомірної участі у всіх видах діяльності. Поза сумнівом, з одного боку, це могутній стимул до того, щоб студент фактично визначив для себе майбутнє місце роботи і після закінчення вузу зміг відразу ж приступити до професійної діяльності, не витрачаючи часу на адаптацію до нової установи, колективу співробітників, умов праці. Але з іншого боку, плануючи практику студента на одному робочому місці, її організатори істотно знижують для майбутнього фахівця можливість отримати уявлення про інші сфери професійної діяльності соціального педагога, і в даному випадку він може виявитися неконкурентноздатним на ринку праці, якщо по яких-небудь причинах у нього виникнуть розбіжності з установою, де він був на практиці;

– протилежна ситуація складається, коли керівники і організатори практики прагнуть показати студентові якомога більше типів соціально-педагогічних установ, щоб він свідомо зробив вибір майбутньої професії. Це, з одного боку, дуже привабливо, оскільки сприяє усвідомленню студентом важливості професії, виявленню специфіки кожного типу установи, знайомству з різними категоріями дітей і їх проблемами. Але з іншого боку, виникають дуже складнощі, пов'язані з процесом адаптації студента кожного разу до нового колективу установи, встановлення ділових і безконфліктних відносин, що буває зробити дуже складно, оскільки у студентів ще тільки формуються комунікативні уміння і навички, а співробітникам установи доводиться кілька разів повторювати одну і ту ж вступну лекцію для різних груп студентів, знайомити їх з вибраною групою дітей, що викликає певне роздратування і спад інтересу до студентської практики з їх боку.

Враховуючи всі ці обставини, можна зробити висновок, що найбільш оптимальним є підхід, відповідно до якого практика повинна:

- мати безперервний характер, тобто здійснюватися протягом всіх років навчання у вузі, що дозволяє планомірно і поетапно вводити студента в професійну діяльність починаючи з першого курсу;

- знайомити студента з різними типами установ і категоріями дітей, чим забезпечується практична підготовленість студентів до ширшого спектру видів професійної діяльності після закінчення вузу;

- давати можливість студентові не просто спостерігати роботу фахівців, а повноцінно працювати протягом якогось часу в певній соціально-педагогічній установі, хай під контролем керівників, але самостійно.

Такий підхід і був покладений з основу запропонованої програми практики. При такій структурі на кожному курсі студент проходить певний вид практики, що дозволяє йому поетапно оволодівати необхідними професійними вміннями і освоювати різні професійні функції. Крім того, вирішуючи завдання, що поступово ускладнюються від курсу до курсу, він стає підготовленим до професійної відповідальності в самостійній соціально-педагогічній діяльності після закінчення вузу.

Отже практика має неперервний характер. Для студентів, які навчаються за спеціальністю 231 «Соціальна робота» ОП «Соціальна педагогіка», її проходження обов'язкове.

Наскрізна програма практики студентів за напрямом підготовки 231 «Соціальна робота» ОП «Соціальна педагогіка» (освітньо-кваліфікаційний рівень – бакалавр) є основним навчально-методичним документом, який визначає усі аспекти проведення практик. Вона забезпечує єдиний комплексний підхід до організації практик, їх системність, неперервність і послідовність навчання студентів.

Наскрізну програму соціально-педагогічної практики студентів педагогічного факультету розроблено у відповідності до Закону України «Про

освіту» (від 23.05.1991 р. № 1060-X), Указу Президента України № 1013/2005 від 04.07.2005р. «Про невідкладні заходи щодо забезпечення функціонування та розвитку освіти в Україні», «Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах», затвердженого наказом МОН України №161 від 02.06.1993р, «Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України», затвердженого наказом МОН України № 93 від 8.04.1993 р., наказу МОН України № 351 від 20.12.1994р. « Про внесення змін до Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України», наказу МОН України № 943 від 16.10.2009р. «Про запровадження у вищих навчальних закладах України Європейської кредитно-трансферної системи», а також навчального плану спеціальності 231 «Соціальна робота» ОП «Соціальна педагогіка» освітньо-кваліфікаційного рівнів бакалавр (див. Додаток А).

Наскрізна програма практик – це основний нормативний та навчально-методичний документ університету, який визначає концептуальні засади практичної підготовки фахівця соціальної педагогіки відповідно до освітньо-кваліфікаційної характеристики, регламентує послідовність, тривалість і терміни проведення різних видів практик відповідно до навчального плану, визначає цілі, завдання та місце кожного виду практики в структурно-логічній схемі підготовки фахівця.

Види практики сприяють виробленню фахово важливих навиків і вмінь, а саме: комунікативних, інструментальних, аналітичних, професійної рефлексії.

Примірники програм практики студенти одержують, щоб отримати уявлення про зміст практичної підготовки впродовж п'яти років навчання.

Важливу роль відіграє вибір місць практики. Щоб дати студентам повне уявлення про різні форми і підходи до організації соціально-педагогічної роботи, базами практичної підготовки обрано заклади освіти та укладено з ними довгострокові договори щодо проведення практики.

II. ЕТАПИ ТА ОПОРНІ МОМЕНТИ ПРАКТИКИ

Кафедра соціальної педагогіки та соціальної роботи для кожної групи студентів-практикантів призначає керівника методиста. Груповий керівник практики розробляє і погоджує з керівником закладу, де буде проводитись практика, план-графік, у якому повинні бути передбачені види робіт, що відповідають змісту практики згідно з чинною програмою. Далі він розглядається й затверджується кафедрою не пізніше ніж за два тижні до її початку.

Проходження виробничої практики передбачає такі етапи: підготовчий, виконавчий, підсумковий.

Перший – включає в себе розв'язання всіх організаційних питань. Він розпочинається настановчою конференцією, яку проводить представник факультету за участю групових керівників та студентів-практикантів. Студентів ознайомлюють із термінами, завданнями, програмою практики, вимогами до ведення облікової та звітної документації, розподілом за об'єктами, з керівниками і методистами практики.

Виконавчий етап – це ознайомлення студента з установою, у якій він буде працювати, складання ним індивідуального плану роботи, оформлення журналу практики, діяльність відповідно до окресленого плану, попередня розробка різних форм та видів роботи з школярами, консультації з методистами і викладачами – керівниками практики.

Упродовж виконавчого етапу студент виконує основні завдання практики, аналізує й обговорює з керівниками і методистами отримані результати, визначає тему свого виступу на заключній конференції.

Під час підсумкового етапу в установлений термін оформляє звіт практики, студент отримує письмовий відгук керівника групи. Оцінка роботи практиканта заноситься в екзаменаційну відомість та залікову книжку. Усі

звітні матеріали пред'являються для контролю факультетському (інститутському) керівнику практики з вишу.

Завершує практику підсумкова конференція. Студенти готують виступи, відео звіти, виставку матеріалів, які відображають хід і результати такої діяльності. Запрошуються керівники груп, що разом з керівником практики підводять підсумки роботи студентів, висловлюють зауваження і побажання. Упродовж конференції студенти виступають, обмінюються інформацією про специфіку діяльності соціальних педагогів у різних установах. Така форма проведення підсумкової конференції дає змогу усім студентам отримати цілісне уявлення про «професійне поле» майбутньої діяльності.

На період практики груповий керівник призначає старосту групи.

Тривалість робочого дня студента-практиканта 4–6 годин на день.

Мета наскрізної програми соціально-педагогічної практики студентів полягає в структуруванні всіх етапів професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів: формування стійкого фахового зацікавлення до обраної спеціальності; ознайомлення зі специфікою і змістом соціально-педагогічної діяльності в освітніх, соціальних, культурно-дозвіллевих закладах; сприяння опануванню студентами різноманітними видами соціально-педагогічної діяльності; формування вмінь застосовувати теоретичні знання на практиці; використання соціально-педагогічних прийомів, форм і методів при виконанні різних фахових ролей.

Завдання соціально-педагогічної практики:

- адаптувати студентів до реальних умов майбутнього фаху;
- сприяти застосуванню у практичній площині теоретичних знань;
- формувати й розвивати професійні особистісні якості;
- сприяти освоєнню студентами сучасних технологій соціально-педагогічної діяльності;
- розвивати теоретичні основи науково-дослідницької роботи;

- діагностувати фахову придатність студента до соціально-педагогічної роботи;
- формувати в майбутніх фахівців навички професійної рефлексії.

Зміст наскрізної програми соціально-педагогічної практики студентів складається з програм таких етапів виробничих практик, зокрема: виробнича волонтерська практика, виробнича (педагогічна) практика в закладах освіти різного типу.

Принципи організації і проведення соціально-педагогічної практики:

- урахування інтересів та потреб студента при виборі місця проходження практики;
- співпраця студента і керівника у процесі соціально-педагогічної практики;
- ускладнення завдань соціально-педагогічної практики відповідно до курсу;
- змістовий взаємозв'язок між усіма видами практики;
- одночасне оволодіння під час практики різноманітними професійними функціями.

Організація і керівництво практиками. Відповідно до навчального плану загальне керівництво практиками здійснюється факультетськими керівниками, а методичне управління забезпечується методистами-викладачами кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи, а також методистами на базах практик – співробітниками навчальних, культурно-дозвіллевих закладів та державних і недержавних організацій соціальної сфери.

Обов'язки факультетського керівника:

- заздалегідь здійснювати підготовку баз практики;
- забезпечувати проведення всіх організаційних заходів перед початком практики (інструктаж про дотримання правил техніки безпеки, етики спілкування в педагогічному та учнівському колективах, надання студентам-практикантам необхідних документів: направлення, програми з дидактико-методичними матеріалами);

- ознайомлювати з документами звітності про проходження практики;
- контролювати виконання студентами-практикантами правил внутрішнього розпорядку;
- перевіряти звітну документацію практикантів;
- у складі комісії приймати залік з практики, оформляти звіт із зауваженнями і пропозиціями щодо поліпшення практики студентів, який затверджує завідувач кафедри та здає університетському керівнику практики.

Обов'язки методиста кафедри та бази практики:

- контролювати виконання студентами-практикантами завдань згідно з індивідуальним планом, проводити консультації для студентів на базах практики;
- допомагати планувати роботу студентів, затверджувати індивідуальні плани-графіки роботи практикантів, забезпечувати здійснення соціально-педагогічної роботи з учнями;
- консультувати старосту підгрупи щодо підготовки звіту про проходження практики та виступу на кафедральній конференції;
- спільно з методистами баз практики проводити оцінювання практичної роботи студента-практиканта;
- складати характеристику на кожного студента;
- надавати студентам-практикантам можливість користуватись необхідною документацією, літературою під час виконання практичних завдань;
- забезпечувати відповідну методичну допомогу практикантам з організації та проведення різних форм соціально-педагогічної роботи в закладах;
- здійснювати облік відвідування студентами баз практики;
- у випадку порушення студентами трудової дисципліни, внутрішнього розпорядку, спричинення конфліктів тощо, повідомляти методистам-викладачам.

Обов'язки студента:

- виконувати всі види робіт, передбачені програмою практики;

- дотримуватися правил внутрішнього розпорядку установи, розпоряджень адміністрації і керівників практики;
- знаходитися в освітній або соціально-педагогічній установі щодня не менше 6 годин згідно графіку своєї роботи, встановлюваному відповідно до режиму роботи установи і за узгодженням з груповим керівником;
- вести щоденник практики;
- відвідувати теоретичні заняття або практичні семінари, організовані факультетським керівником на території вишу, терміни проведення яких були оголошені заздалегідь;
- дотримуватись термінів виконання завдань за програмою практики, брати активну участь в підсумковій конференції;
- відпрацювати програму практики в інші терміни у разі хвороби або інших об'єктивних причин;
- при необхідності пройти медичне обстеження.

У разі невиконання вимог, що пред'являються студенту-практиканту, він може бути усунений від проходження практики. Студентові, який усунений від практики або робота якого на практиці визнана незадовільною, по дозволу ради факультету (вишу) призначається повторна практика без відриву від учбових занять у ЗВО. Вона проводиться або в тій же школі, або – при виникненні конфліктної ситуації – в іншій.

Підготовка студентів до практики

Найважливішою умовою, що забезпечує ефективне використання учбового часу, що відводиться на практику, є підготовка студента до цього виду діяльності протягом всього періоду навчання. Вона повинна проводитися в наступних напрямках:

- власне професійне навчання, що реалізовується через теоретичні і практичні курси;

– професійне виховання особи, яке виступає як спеціально організований і контрольований процес залучення студента до професійної праці соціального педагога і формування у нього професійно значущих особових якостей фахівця.

Перший напрям перш за все припускає формування у студентів системи знань про особливості професії «соціальний педагог», що включає освоєння основ теорії і історії соціальної педагогіки, знайомство з методиками і технологіями соціально-педагогічної діяльності, методологією і методами наукового дослідження в цій науці. Здійснюється така підготовка, головним чином, на лекційних і семінарських заняттях з теоретичних дисциплін.

Крім теоретичної необхідно забезпечити і технологічну підготовку студентів до певного виду практики на кожному курсі. Вона здійснюється в рамках практикуму у формі лекційних і практичних занять, причому практичні заняття можуть проходити на майбутніх майданчиках практики. Метою лекційних занять є актуалізація знань студентів по теоретичних дисциплінах, з якими пов'язані завдання практики. Практичні заняття проводяться у формі семінарів, тренінгів, імітаційно-рольових і ділових ігор. На семінарах передбачається попередній захист проектів діяльності, що допомагає вдосконаленню «методичного багажу» студентів. Програвання різних ситуацій, проведення фрагментів занять сприяють успішній практичній діяльності, додають упевненість у власних силах, дозволяють розглянути різні варіанти своїх дій.

Але в зміст освітньої програми за фахом «соціальна педагогіка» включені не тільки знання. Вона припускає також наявність у студента певних професійних умінь, навиків і ціннісного відношення до результатів своєї діяльності. Очевидно, що вони не можуть бути придбані тільки за рахунок теоретичного навчання студента і що найважливіша роль тут відводиться саме практиці. І все-таки ми вважаємо, що у студента ще до виходу на практику можуть і повинні бути сформовані, принаймні, дві групи умінь, а саме: аналітичні (здатність виділяти головне, ставити проблему, висувати гіпотезу,

збирати потрібну інформацію, аналізувати її, розробляти план дій і реалізовувати його, оцінювати результати) і комунікативні (здатність входити в контакт з людиною, підтримувати спілкування з ним, вирішувати в спілкуванні певні завдання).

Аналітичні уміння виробляються у студента в результаті спостережень за діями досвідчених педагогів, аналізу власних дій, спільного обговорення проблем у формі діалогу на різних рівнях: виступів і міркувань на семінарах і лекціях, участі в обговоренні поточних проблем в різних органах студентського самоврядування тощо. Тому у студента виробляється здібність до оперативної рефлексії, тобто уміння осмислювати зміст і результати роботи в процесі її виконання.

Комунікативні уміння реалізуються через групові і колективні методи навчання, такі, як робота в мікрогрупах, тренінги, соціальні ситуації, ігрові моделі, зустрічі, круглі столи, групові дискусії. Вони припускають активне залучення студента до освітнього процесу, імітацію групових і колективних методів роботи фахівців соціальної сфери, оволодіння культурою міжособистісного спілкування, виявлення особливостей взаємодії між людьми, що працюють в соціальній сфері.

Другий напрям – професійне виховання. Це дуже трудомісткий процес. Метою його є формування таких професійно значущих особових якостей, як гуманність, альтруїзм та відчуття власної гідності, без яких соціальний педагог професійно не може відбутися. Більше, ніж в будь-якій іншій професії, цей фахівець покладається на свої особові якості – здатність розуміти, спілкуватися і співчувати.

Без розкриття основ етичної сторони професійної діяльності фахівця в соціальній сфері, без вивчення етичних норм відносин між фахівцем і людиною, що чекає допомоги, практично неможливо відправляти студента на практику. Щоб процес професійного виховання був реалізований, у вузі необхідно збудувати між адміністрацією, викладачами і студентами відносини,

що припускають довіру, пошану, рівність, а не взаємозалежність. Як відомо, соціальні зразки поведінки засвоюються в результаті спілкування, тому з перших тижнів викладачі і студенти включаються в різні види спільної діяльності: фізкультурно-оздоровчою, культурно-масовою, інтелектуальною і ін.

Студенти приходять у ЗВО (згодом – на практику) зі своєрідним для кожного багажем цінностей, переконань, поглядів і стилів спілкування. У кожного свій особливий підхід до учбової діяльності, який може не співпадати з вимогами викладачів (згодом – керівника практики). Необхідно зуміти налагодити в стінах вишу таке життя, яке б дозволяло існувати безконфліктно різним думкам, без вибору і упередження до їх походження, до статті, зросту, стану здоров'я, статевої орієнтації студентів або користі для вузу, яку вони приносять, щоб в соціальній установі, куди прийдуть студенти на практику, вони зуміли відтворити вже ними побачене і відчуте.

Окрім вибудовування у ЗВО гуманістичних взаємин, необхідно розвивати прагнення студентів надавати допомогу таким, що потрапили в скрутне становище товаришам, не вдаючись без необхідності до адміністрації факультету або вузу. Ця вимога реалізується створенням системи студентського самоврядування. Адміністрація і деканат, надаючи широкий спектр вибору освітніх і соціальних послуг, допомагають самим студентам знайти такі резерви, які б вирішували ту або іншу проблему.

Бази практик. Об'єктами соціально-педагогічних практик визначаються заклади, в яких працюють висококваліфіковані фахівці та добре матеріально укомплектовані бази, а саме: загальноосвітні школи I-II та I-III ступенів акредитації; Івано-Франківський міський та обласний центри соціальних служб для сім'ї, дітей і молоді; обласний центр соціально-психологічної допомоги; Івано-Франківський обласний центр соціально-психологічної реабілітації для дітей; Благодійний християнський фонд «Солідарність»; Благодійний фонд «Карітас»; Благодійна організація «Містечко

милосердя Святого Миколая»; Івано-Франківський міський центр соціально-психологічної реабілітації дітей та молоді з функціональними обмеженнями «Дивосвіт»; Івано-Франківське Товариство Червоного Хреста України, Відділення кримінальної міліції у справах дітей МВ УМВС, а також Обласний багатoproфільний навчально-реабілітаційний центр; Комунальний заклад соціально-психологічної реабілітації дітей та молоді з функціональними обмеженнями «Добродія калуська».

Шкала оцінювання навчальних досягнень студентів в умовах педагогічних практик поводитьься за 100 бальною шкалою, що подано нижче:

90–100 – відмінно (A);

80–89 – дуже добре (B);

70–79 – добре (C);

60–69 – посередньо (D);

50–59 – задовільно (E);

26–49 – незадовільно з можливістю повторного складання (FX);

1–25 – незадовільно з обов’язковим повторним курсом (F).

Структуру наскрізної програми соціально-педагогічної практики студентів складають програми виробничих практик, основні компоненти яких представлені нижче.

III. СУТЬ ТА ЗМІСТ РОБОТИ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА

Соціально-педагогічна діяльність – це галузь професійної діяльності, яка має на меті: створити сприятливі умови соціалізації, всебічного розвитку особистості, допомогти задоволенню її культурних і духовних потреб, здійснювати профілактику небажаних форм поведінки для найповнішого розкриття сутності сил людини.

Соціальний педагог – фахівець із виховної роботи з дітьми, підлітками, молоддю, дорослими, який покликаний створити оптимальні умови соціалізації або відновлення соціально схвалених способів життєдіяльності людини при збереженні її індивідуальності.

Основні організаційні форми соціально-педагогічної допомоги:

- соціально-педагогічна служба в закладах освіти;
- соціально-педагогічна служба в центрах відпочинку;
- соціально-педагогічна служба в ЦССМ;
- у відділеннях соціальної допомоги;
- у дитячих будинках;
- у центрах реабілітації;
- у соціальних притулках;
- медико-психологічні консультативні кабінети;
- центри зайнятості та працевлаштування;
- соціально-реабілітаційні центри;
- телефон довіри.

Основні функції діяльності соціального педагога:

- аналітико-діагностична;
- прогностична;
- організаційно-комунікативна;
- корекційна;
- координаційно-організаційна;

- соціально-педагогічної підтримки і допомоги дитині, молодій людині;
- психотерапевтична;
- соціально-профілактична;
- соціально-педагогічно реабілітаційна.

Основні напрями практичної соціальної педагогіки:

1. Вивчення соціально-педагогічних цінностей особистості.
2. Організація виховної й освітньої взаємодії з проблемною особистістю.
3. Соціально-психологічна допомога і підтримка особистості в кризових ситуаціях.
4. Корекція взаємин у творчому розвитку особистості і групи.

Основні методи соціально-педагогічної діяльності:

Соціальні:

- соціальної діагностики;
- соціальної профілактики;
- соціального контролю;
- соціальної реабілітації;
- соціально-економічні;
- організаційно-розпоряджувальні.

Психологічні:

- психодіагностичні;
- психокорекційні;
- методи психологічного консультування;
- методи психотерапії.

Педагогічні:

- організаційні;
- педагогічна діагностика;
- словесні;
- наочні;

- практичні;
- формування свідомості особистості;
- стимулювання діяльності і поведінки;
- самовиховання.

Соціально-педагогічні:

- організації соціально-педагогічної взаємодії;
- соціального виховання;
- соціального впливу.

Основні напрями діяльності соціального педагога закладу освіти:

- визначення чинників і шляхів підвищення ефективності навчально-виховного процесу школярів;
- діагностика причин неуспішності або відставання учнів у навчанні;
- здійснення профорієнтації та вироблення рекомендацій щодо вибору учнями майбутньої професії;
- профілактика та корекція девіантної поведінки школярів;
- робота з контактними групами (академгрупами, класами).

Основні напрями роботи соціального педагога у ЦССМ:

- здійснення посередництва між державними установами, сім'єю задля створення умов усебічного розвитку дітей, підлітків, молоді;
- сприяння участі дітей, підлітків, молоді в різноманітних видах діяльності задля виявлення нахилів, обдарованості, талантів, професійного самовизначення та соціальної адаптації;
- залучення у різноманітних установах дітей до культурно-освітньої, профілактично-виховної, спортивно-оздоровчої, творчої роботи;
- вплив на подолання особистісних, міжособистісних, внутрішньосімейних конфліктів.

**IV. СТРУКТУРА НАСКРІЗНОЇ ПРОГРАМИ ПРАКТИК СТУДЕНТІВ КАФЕДРИ СОЦІАЛЬНОЇ
ПЕДАГОГІКИ ТА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ**

Види практик	ОП «Соціальна педагогіка»	Курс	Се- мestr	Тиж- нів	Кількість годин			Форми контро- лю
					Всього го год.	Креди- тів ECTS	Націон. Креди- тів	
Виробничі практики (назви)	бакалавр							
1. Виробнича волонтерська практика		II	4	2	90	3	3	залік
2. Виробнича (педагогічна) практика в закладах освіти різного типу	бакалавр	IV	8	6	270	9	3	залік

V. ОРГАНІЗАЦІЯ ПРАКТИКИ

ЧАСТИНА I. ВИРОБНИЧІ ПРАКТИКИ

Першою виробничою практикою студентів є волонтерська виробнича практика на II курсі у другому семестрі, яка покликана формувати уміння та навички у здійсненні волонтерської діяльності, сприяє засвоєнню її основних цінностей: альтруїзму, милосердя, благодійництва тощо.

Це одна з найважливіших ланок загальної системи професійної підготовки соціального педагога, у ході якої студент має можливість застосувати практичні вміння та поглибити теоретичні знання з фахових дисциплін.

Завершальним етапом процесу підготовки соціального педагога є виробнича практика IV курсу, що проводиться відповідно до навчального плану. Вона мають на меті в практично-прикладній формі закріпити теоретичні знання, одержані студентами під час навчання, уміння застосовувати їх на практиці; випробувати студента-практиканта в сфері соціально-педагогічної діяльності, а саме – сфері освіти, під час виконання професійних функцій – комунікативної, організаторської, діагностичної, прогностичної, охоронно-захисної, профілактичної, корекційно-реабілітаційної, соціально-терапевтичної.

Студенти спеціальності 231 «Соціальна робота» ОП «Соціальна педагогіка» проходять соціально-педагогічну практику в закладах освіти на IV курсі (8 семестр) тривалістю шість тижнів.

Виробнича навчально-педагогічна практика студентів IV курсу виступає кінцевою ланкою практичної підготовки соціальних педагогів на ОР бакалавр.

Етапи практики

Програма проходження виробничої практики передбачає такі етапи: підготовчий, виконавчий, підсумковий.

Перший – включає розв'язання всіх організаційних питань. Розпочинається настановчим семінаром, який проводить представник факультету, інституту за участю групових керівників. Під час цього семінару представники закладів, у яких буде проходити практика, знайомляться з її

програмою, погоджують вимоги до діяльності студентів, режим роботи, форми звітності по практиці, вирішують інші організаційні питання.

Після обговорення організаційних питань з керівниками практики проводиться настановча конференція, на якій мають бути присутніми представники адміністрації факультету, студенти, керівники практики від навчального закладу і баз практик. Студенти ознайомлюються з термінами, завданнями, програмою, вимогами до ведення облікової та звітної документації, розподілом за об'єктами, з керівниками і методистами практики. Під час конференції уточнюються програма і терміни проведення практики, форми звітності.

Виконавчий етап – це ознайомлення з установою, у якій студент буде працювати, складання ним індивідуального плану роботи, оформлення журналу практики, діяльність відповідно до окресленого плану, попередня розробка різних форм та видів роботи з клієнтами, консультації з методистами і викладачами – керівниками практики.

Упродовж другого етапу студент виконує основні завдання, аналізує й обговорює з керівниками і методистами отримані результати, визначає тему виступу на заключній конференції.

Під час підсумкового етапу у встановлений термін оформляє звіт практики, студент отримує письмовий відгук керівника групи. Оцінка роботи практиканта заноситься в екзаменаційну відомість та залікову книжку. Усі звітні матеріали пред'являються для контролю факультетському (інститутському) керівнику практики з ЗВО.

Отож під час підготовчого періоду студенти-практиканти спеціальності 231 «Соціальна робота» ОП «Соціальна педагогіка» повинні вивчити зміст, основні завдання та напрями роботи, плани соціально-педагогічної діяльності закладу, у якому проходять практику.

Під час основного етапу перед студентами ставиться така мета:

- ознайомитись із закладом (основні напрями діяльності, обов'язки спеціалістів, проблеми закладу);
- скласти індивідуальний план роботи;
- вивчити категорії дітей, які потребують соціально-педагогічної допомоги;
- ознайомитись із посадовими обов'язками соціального педагога;
- проводити діагностичні дослідження;
- виявляти причини виникнення соціальних, психологічних, емоційних порушень;
- розробляти ефективні форми профілактики для конкретної категорії дітей;
- вивчати особливості професійно-етичної взаємодії соціального педагога з батьками або особами, що їх замінюють.

На заключному етапі студент узагальнює отримані під час практики результати та здає протягом трьох днів після завершення такої діяльності необхідну звітну документацію.

Завершує практику підсумкова конференція. Студенти готують виступи, виставку матеріалів, які відображають хід і результати такої діяльності. Запрошуються керівники груп, що разом з керівником практики підбивають підсумки роботи студентів, висловлюють зауваження й побажання. Упродовж конференції студенти виступають, обмінюються інформацією про специфіку діяльності соціальних педагогів у різних установах. Дана форма дає змогу всім студентам отримати цілісне уявлення про «професійне поле» майбутньої професії.

Об'єкти практики

Наступна проблема, яку необхідно вирішити організаторові практики, – підбір баз практики. Визначення їх для студентів, що навчаються за фахом «соціальна педагогіка», пов'язано із деякими труднощами, які полягають в тому, що далеко не у всіх школах є посада соціального педагога, а деякі соціальні педагоги, що працюють в таких навчальних закладах, не мають вищої освіти за фахом «соціальна педагогіка».

Як показує знайомство з досвідом різних вузів, в цій ситуації вибір майданчиків практики найчастіше визначається особистими зв'язками викладачів з керівниками або співробітниками установ. Очевидно, що це робить його випадковим, безсистемним.

Доцільнішим представляється наступний шлях:

- зустрічі адміністрації і викладачів факультету з керівниками органів управління освіти і можливості включення студентів-практикантів в реалізацію регіональних, обласних, міських, районних програм соціально-педагогічної допомоги дітям і підліткам;

- укладання договорів з обласними і муніципальними органами управління освіти, що включає і проходження студентами в даних установах практики;

- укладення двосторонніх договорів між вузом і органами управління освіти про сумісну професійну підготовку фахівця.

Хоча у визначенні місць практики студентів задіяно багато установ і організації, але все ж таки провідну роль у виборі установи належить учбовому закладу, який зацікавлений у високоефективній практичній підготовці своїх студентів. До базової установи пред'являються особливі вимоги, тому соціальна установа, що взяла на себе організацію і проведення практики студентів, зобов'язується йти назустріч учбовому закладу, всіляко допомагаючи йому в досягненні освітніх цілей. У зв'язку з цим досить серйозні проблеми створює відсутність необхідного фінансування.

Вихід на практику для більшості студентів зв'язаний з відомим хвилюванням. Це залежить від того життєвого і професійного досвіду, який вони встигли набути у вузі. Дуже часто студенти прагнуть вибирати більш знайомі установи. Крім того, студенти вважають за краще проходити практику в мікрогрупі, оскільки у разі утруднень вони в першу чергу звертаються до своїх однокурсників, а потім вже до керівника.

Оптимальне число практикантів в групі – 5–6. До кожної групи прикріплюється викладач-методист, який на підготовчому етапі практики допомагає студентам зробити вибір установи. Для цього він повинен володіти повною інформацією про заклад, знати своїх студентів, їх інтереси і переваги. Звичайно, не можна не враховувати того, що студенти – дорослі люди і вони самі в змозі оцінити свої потреби і вибрати ті місця практики, де вони можуть отримати максимальну користь для себе, одночасно приносячи користь тим установам, в яких їм належить працювати. Проте досвід і порада викладача відіграє в цьому виборі не останню роль. Важливо, щоб між викладачем і студентом склалися довірливі стосунки, що дозволяють всесторонньо і об'єктивно оцінювати можливості студента.

Самостійність при визначенні студентами місць практики – один з елементів реалізації принципу свободи вибору в професійній підготовці соціальних педагогів. Майбутні фахівці керуються при цьому своїми уявленнями про те, чого їм треба навчитися; їм імпонує можливість попрацювати в новій для них області соціальної сфери.

Основними етапами такої підготовчої роботи є:

1. Знайомство з адміністрацією і фахівцями школи в процесі навчання в наступних формах:
 - запрошення соціальних педагогів на семінарські заняття, де вони можуть розповісти про типологію соціально-педагогічних установ, специфіку роботи школи, особливості роботи з різними категоріями дітей тощо;
 - розповіді викладача вузу про цікавий досвід роботи соціальних педагогів різних установ, інноваційні програми, авторські технології;
 - показ відеофільмів із записами фрагментів повчальних, коректувальних, виховних занять з дітьми в тих установах, куди студенти підуть на практику;
 - вивчення студентами рекомендованих викладачем книг, журнальних і газетних статей, допомоги, що відображає досвід даних установ.

2. Зустрічі з соціальними педагогами міста поза лекційними заняттями, організовані в рамках наукових і методичних семінарів, круглих столів, педагогічних майстерень, методичних об'єднань, студентських наукових суспільств і ін.

3. Разові відвідини студентами передбачуваних соціально-педагогічних установ, де проходить практика, з обов'язковим обґрунтуванням термінів і цілей відвідин.

Якщо порівнювати процес вибору майданчиків практики і підготовки до цього вибору студентів України і Німеччини, то слід зазначити, що в Німеччині студент самостійно вибирає собі місце практики, яке повинне задовольняти вуз по двох критеріях: 1) вибрана студентом установа повинна займатися соціально-педагогічними проблемами; 2) у даній установі повинні бути кваліфікований соціальний педагог, психолог або педагог, у якого є базова освіта за фахом «соціальна педагогіка», на підставі чого він може стати керівником практики.

Організація підсумкової конференції

Завершальний етап практики, на якому підводяться її підсумки і аналізуються результати, в більшості вузів проходить у формі підсумкової конференції, і зазвичай вона носить звітний характер. Принциповою відмінністю пропонованого підходу до організації соціально-педагогічної практики є те, що по її результатах проводиться науково-практична студентська конференція. Тому до неї готуються всі: студенти, що закінчили практику, викладачі, групові керівники з установ, де працювали студенти, представники адміністрації цих установ і ЗВО. Терміни конференції оголошуються заздалегідь, і на неї запрошуються також студенти інших курсів, факультетів, співробітники вузу, всі охочі.

Підготовка до конференції триває один-два тижні після закінчення практики. Студенти оформляють свої щоденники, отримують відгук-характеристику від групового керівника, готують виставки дитячих виробів,

творчі виступи своїх вихованців, свої власні виступи, відеоматеріали. Обов'язків елемент підсумкової конференції – презентація та виставка стіннівок. Це можуть бути і студентські газети, що відображають найяскравіші моменти практики у фотографіях, малюнках, віршах, і дитячі газети, в яких найчастіше відбиті мрії і надії дітей, подяка студентам за те, що ті внесли хай невеликий, але яскравий, світлий епізод в їх нерадісне життя.

У структурі конференції дві частини: власне науково-практична і творча.

Перша частина – наукова – передбачає виступи студентів від кожної робочої групи з доповідями. Для підготовки доповідей в програмі практики дається перелік питань, що підлягають обговоренню на конференції.

Проте ці питання служать лише орієнтиром для студентів. Наш досвід показує, що найчастіше теми своїх виступів практиканти формулюють самостійно. Народження теми відбувається під час практики, в обговореннях з груповими керівниками тих проблем, на які натрапляють студенти в реальній практичній діяльності. Буває і так, що ефективних механізмів вирішень цих проблем ще немає. Самим практичним працівникам установ важко дати відповіді студентам. Тому, щоб розібратися в багатьох питаннях, студентам доводиться багато читати по вибраній темі, знайомитися із зарубіжним досвідом.

Напередодні конференції складається її програма. Як правило, виступи групуються по об'єктах практики. У кожному виступі студенти дають коротку довідку про установу, про фахівців, що працюють в ній, про контингент дітей і підлітків, а потім розкривають проблему. Працюючи над науковою доповіддю, студент формує вміння виокремлювати і формулювати проблему соціального виховання, аналізувати технології її вирішення з позицією різних фахівців і їх взаємодії, осмислювати їх професійні обов'язки, зіставляти те, що він дізнався на лекціях і семінарах, з тим що є в реальній практиці. Поза сумнівом, все це сприяє професійному становленню майбутнього фахівця.

Після доповідей студентів слово надається груповим керівникам з установ практики. Вони мають можливість оцінити роботу студентів. Звичайно, відгуки керівників вже є. Але як важливо буває почути слова подяки в свою адресу, а може і зауваження і побажання. Одна справа, коли відгук прочитає лише керівник практики з вузу, і інше – коли почують всі: і одногрупники, і викладачі. Ось тут і йде справжнє виховання відповідальності і любові до вибраної професії.

Ще один істотний результат виступу з доповіддю з конкретної проблеми – це просування в пошуку своєї майбутньої теми дослідження. Кращі виступи студентів оформляються у вигляді тез і рекомендуються для публікації в студентських наукових збірках. Найяскравіші і цікавіші можуть поміщатися у вузівській або факультетській газеті, якщо вона є.

Друга частина конференції – творча, а це означає, що тут панує фантазія, вигадка, гумор, різноманітність тем і форм виступів. Студентам дається можливість показати курйозні моменти, смішні ситуації, що трапилися під час практики, або просто те, що запам'яталося більше всього. Тут можна побачити сценку, фрагмент гри, проведеної з дітьми, почути пісні і загадки. Особливо приємно, коли ці пісні на знак подяки присвячені керівникам практики.

На цю частину конференції студенти запрошують своїх вихованців, які із задоволенням виступають в концерті.

У організованій таким чином конференції беруть участь практично всі студенти. Одні читають свої доповіді, інші задіяні в творчій частині, треті готують оформлення. Причому кожна робоча група повинна представити всі елементи. Отже, підготовка до конференції буває розподілена між всіма членами колективу. Тому і атмосфера на конференціях неформальна, не дивлячись на те, що вони, як правило, довго тривають. Всі слухають виступи, підтримують ведучих, дружно аплодують, вітають своїх керівників. Немає байдужих, немає сторонніх або випадкових.

Представляється доцільним, щоб підсумкова конференція носила характер традиційної студентської наукової конференції, на якій студенти виступають з науковими доповідями і повідомленнями за наслідками практики і по темах своїх науково-дослідних робіт. Це дасть можливість студентам набути досвіду публічного представлення результатів своєї дослідницької діяльності перед державною атестацією і захистом наукових робіт.

Умови атестації студентів-практикантів

Відповідно до загальних вимог студент за наслідками практики отримує оцінку, яка повинна бути внесена до його залікової книжки. Визначається вона значно складніше, ніж оцінка знань по будь-якому учбовому предмету.

Це пов'язано з тим, що загальна оцінка за практику виводиться на основі ряду відміток, виставлених за різні види роботи:

– перша оцінка виставляється викладачем-методистом, який оцінює виконання студентом програми практики, враховуючи чинник загальної організованості студента. За відсутність студента на практиці без поважних причин, а також невчасне складання і здачу документації оцінка по практиці знижується;

– друга оцінка виставляється викладачем-психологом;

– третя оцінка (підсумкова) виставляється груповим керівником і вноситься до відгуку, який він дає на студента;

Таким чином, процедура атестації студентів – це процес, що протікає на різних рівнях (вузу, базової установи) і здійснюваний різними людьми (груповим керівником і викладачем-методистом).

Така складна структура атестації може приводити до виникнення різного роду проблем. Наприклад, оскільки кожним керівником виставляється за практику своя оцінка, вони можуть істотно розрізнятися, і це іноді породжує конфлікти, що зачіпають всіх учасників атестації.

Нерідко груповий керівник, даючи відгук на студента-практиканта, не ставить йому відмітку, а описує результати виконаної ним роботи і формує зауваження, які найчастіше указують на наступні недоліки:

- загальна несформованість у студента міжособових і комунікативних умінь;
- відсутність спостережливості і самокритики;
- несформованість професійних умінь (наприклад, уміння скласти психологічний портрет дитини і ін.);
- відсутність інтересу до роботи, ініціативи;
- неорганізованість, порушення режиму установи;
- лінь;
- порушення етичних норм поведінки;
- несформованість професійних цінностей;
- невпевненість.

Груповий керівник потребує тісного і постійного контакту з відповідальними за практику вузівськими викладачами, який дає йому упевненість в повній підтримці його дій з боку вузу. Проте часто викладач не має можливості приділяти груповому керівникові і студентам належну увагу, оскільки більшість викладачів паралельна з практикою ведуть заняття у вузі, займаються дослідницькою роботою, беруть участь в адміністративній роботі кафедри і факультету. Все це приводить до недооцінки важливості контролю за ходом практики з боку групового керівника і як результат – до заниження критеріїв оцінки.

А критерії повинні бути достатньо високими. Тільки в цьому випадку і студенти будуть відповідально ставитись до практики. Такими критеріями можуть виступати:

- знання вивченої літератури по теоретичних курсах, на яких базується соціально-педагогічна діяльність;
- рівень сформованості професійно значущих особових якостей;

- володіння етичними нормами взаємин з дитиною, батьками, співробітниками установи, однокурсниками, керівниками;
- сформованість професійних умінь;
- творчий рівень виконання завдань практики;
- науковий рівень доповіді на підсумковій науково-практичній конференції.

Для оцінки ефективної практичної підготовки студента відповідно до цих критеріїв груповий керівник може використовувати наступні форми роботи:

- інтерв'ювання студентів-практикантів, бесіди з ними;
- анкетування студентів;
- відвідини відкритих виховних і залікових заходів (або вивчення конспектів практиканта) і їх аналіз;
- обговорення із студентом відеозапису проведеного ним заняття або заходу з дитиною (групою дітей);
- аналіз і оцінка творчих робіт практиканта;
- обговорення із студентом підготовленого ним виступу на підсумковій конференції.

У разі незадовільної загальної відмітки по практиці, яку найчастіше студент отримує за систематичне невідвідування місця проходження практики, грубі порушення правил внутрішнього розпорядку установи, невиконання індивідуального плану, він не переводиться на наступний курс, поки повторно не пройде практику, позбавляється права отримувати стипендію, не допускається до сесії або державних іспитів.

Програма виробничої волонтерської практики студентів

Спеціальність, освітньо- кваліфікаційний рівень	Загальна характеристика	Вид контролю
Шифр та назва спеціальності: 231 «Соціальна робота» ОП «Соціальна педагогіка» Освітній рівень: «Бакалавр»	Семестр: IV Кількість кредитів ECTS: 3 Загальна кількість годин: 90	диференційований залік

Виробнича волонтерська практика відіграє важливу роль у процесі практичної підготовки майбутніх фахівців, формуванні умінь та навиків здійснення волонтерської діяльності, засвоєння її основних цінностей (альтруїзму, милосердя, благодійництва), вміння творчо застосовувати знання на практиці. За навчальним планом даний вид практики студентів спеціальності 231 «Соціальна робота» ОП «Соціальна педагогіка» проводиться у IV навчальному семестрі (3 кредити/90 годин; 2 навчальні тижні).

Теоретичною базою для проходження практики є вивчення навчальної дисципліни «Волонтерська діяльність». *Структура волонтерської практики* включає 3 етапи: *підготовчий, основний, заключний*.

На *підготовчому етапі* проводиться настановча конференція, яка передбачає ознайомлення студентів із завданнями та змістом волонтерської практики, орієнтуючись на основні вимоги до неї.

Основний етап практики передбачає закріплення студентів за базовими закладами, ознайомлення зі змістом та структурою роботи цих закладів та здійснення патронажу, закріплення волонтера за клієнтом, складання плану

роботи на період практики, заповнення щоденника волонтерської практики, самостійна робота волонтера (безпосередньо на базі практики).

На *заключному етапі* студенти оформлюють звітну документацію та відбувається її захист. Доповідь волонтера доповнюється ілюстративними матеріалами про проходження волонтерської практики.

За кожною базою практики (клієнтом) закріплюються студенти-волонтери. Вони отримують від керівника – методиста практики спільне завдання, при цьому кожний студент складає індивідуальну програму проходження практики. Студент-волонтер, крім роботи в установі, обов'язково працює індивідуально з одним клієнтом.

Мета волонтерської практики – полягає в ознайомленні зі специфікою соціально-педагогічної діяльності окремих соціальних служб, закладів і установ різної відомчої належності; формування позитивної мотивації благодійної діяльності, комплексу професійних знань, умінь, навичок її здійснення; розвиток особистісних та творчих якостей майбутніх фахівців та надання добровільної та доброзичливої допомоги шляхом власної свідомості, посиленої участі у їх діяльності (як помічники спеціалістів).

Завдання волонтерської практики:

- створення умов для закріплення та практичного застосування студентами теоретичних знань;
- допомога соціальним службам, загальноосвітнім школам, установам, організаціям, визначеним базами практики, в реалізації завдань;
- організація і надання соціотерапевтичної допомоги клієнтам;
- організація культурно-дозвілєвої та оздоровчої діяльності зі школярами;
- формування професійно-значущих якостей соціального педагога (милосердя, доброта, емпатійне співпереживання, толерантність, довіра, почуття відповідальності, організованість і дисциплінованість, активність та ініціативність, розуміння і дотримання принципів і цінностей соціально-педагогічної діяльності);

– практична підготовка студентів до здійснення волонтерської соціально-педагогічної діяльності впродовж подальшого навчання у ВНЗ у складі студентського волонтерського загону та в літній період.

Об'єкти практики: Івано-Франківський міський центр соціальних служб для сім'ї, дітей і молоді, благодійні установи та фонди, загальноосвітні школи, дошкільні навчальні заклади.

Студенти повинні **знати:** нормативно-правове забезпечення функціонування баз практики; зміст, форми й методи волонтерської діяльності соціального педагога; контингент клієнтів та види допомоги, надання якої вони потребують; законодавчо-правові акти, що регулюють захист клієнтів; зміст, напрями роботи, функції, посадові обов'язки соціального педагога (соціального працівника) закладу; зміст програм профілактики ВІЛ/СНІДу та наркоманії; основні напрями соціального захисту та соціального обслуговування дітей-сиріт, дітей з особливими потребами, завдання та специфіку організації культурно-дозвілєвої діяльності..

Студенти повинні **вміти:** планувати власну волонтерську діяльність; систематизувати інформаційні матеріали, матеріали практичних досліджень з проблем наркоманії та ВІЛ/СНІДу; спільно з соціальним педагогом (працівником) здійснювати соціальний супровід дитини-сироти; соціально-патронажну роботу з клієнтами з особливими потребами; застосовувати індивідуальний підхід до клієнта; створювати та підтримувати позитивну атмосферу спілкування; організовувати культурно-дозвілєві та оздоровчі заходи у позанавчальний час; аналізувати й оцінювати результати власної волонтерської діяльності.

**Структура змістових модулів (навчальних елементів та навчальної діяльності студента)
волонтерської виробничої практики**

Компетенції (прогнозовані результати навчання)	Тема змістового модуля (ЗМ), навчального елемента (НЕ)	Зміст навчального елемента	Види навчально-практичної діяльності студента	Всього балів за НЕ	Індивідуальні навчально-дослідні завдання (ІНДЗ) різних рівнів складності (за вибором студента)	Кількість балів за ІНДЗ
ЗМ 1. «Організаційно-методичний»						
<p>Знати і розуміти мету, завдання, вимоги волонтерської соціально-педагогічної практики; вміти оформляти щоденник згідно з вимогами.</p>	<p>НЕ1.1. Ознайомлення з метою, завданнями та вимогами волонтерської соціально-педагогічної практики.</p>	<p><i>1-й день:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - участь у настановчій конференції, ознайомлення з метою та завданнями, основними вимогами до організації волонтерської соціально-педагогічної практики; - консультування з керівниками волонтерської соціально-педагогічної практики; - робота в бібліотеці. 	<ul style="list-style-type: none"> - складання індивідуального плану роботи на період проходження практики; - консультація з керівниками практики щодо ведення щоденника, індивідуального плану роботи; - ознайомлення зі змістом навчальних модулів та ІНДЗ. 	4	<p>1. ІНДЗ I рівня складності:</p> <ul style="list-style-type: none"> - на основі вивчення специфіки діяльності бази практики схематично зобразити її структуру; ▪ підготувати тези доповіді на тему (за вибором), розробити наочність для її презентації: «Волонтерська діяльність як форма недержавної організації соціальної сфери», «Історія виникнення волонтерського руху», «Перспективи волонтерського 	4 4

<p>Знати структуру закладу – бази практики, законодавчо-правові акти, нормативні документи, що регулюють діяльність закладу, основні напрями його діяльності, обов'язки та зміст професійної діяльності соціального педагога;</p> <p>вміти аналізувати вище перелічені документи та нормативи</p>	<p>НЕ1.2. Організаційний етап роботи студентів Івано-Франківському міському центрі соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, міжнародному благодійному фонді «Карітас», загальноосвітніх школах.</p>	<p>2 –3-й дні:</p> <ul style="list-style-type: none"> – загальне ознайомлення з базою практики; – знайомство з членами колективу бази практики; – вивчення та аналіз нормативних документів, що визначають професійні обов'язки соціального педагога; – вивчення та аналіз законодавчо-правових актів, що регулюють надання допомоги клієнтові та його захист; – аналіз плану роботи соціального педагога (соціального працівника) – розробка індивідуального плану проходження практики. 	<ul style="list-style-type: none"> – узагальнення відомостей про структуру закладу, основні напрями діяльності, склад фахівців, їхні професійні обов'язки (запис у щоденнику); – вивчення та аналіз нормативних документів, що визначають професійні обов'язки соціального педагога (запис у щоденнику); – вивчення та аналіз законодавчо-правових актів, що регулюють надання допомоги клієнтові та його захист (запис у щоденнику); – аналіз плану роботи соціального педагога (соціального працівника) бази практики (запис у щоденнику). 	<p>3</p> <p>3</p> <p>3</p> <p>2</p>	<p>руху в м. Івано-Франківську»,</p> <p>«Соціальне сирітство як соціально-педагогічна проблема»,</p> <p>«Історичні традиції турботи про сиріт в Україні»,</p> <p>«Соціально-педагогічний захист дітей-сиріт в Україні»,</p> <p>«Проблеми усиновлення українських дітей іноземними громадянами»,</p> <p>«Історія виникнення наркотиків»,</p> <p>«Допомога наркоманам: міфи і реалії»,</p> <p>«Сучасні технології профілактики ВІЛ/СНІДу та їх ефективність»,</p> <p>«Сучасні технології профілактики наркоманії та їх ефективність»,</p> <p>«Вплив наркотиків на соціальний статус підлітка».</p> <p>– на основі опрацювання сучасних психолого-педагогічних періодичних видань створити покажчик статей, у яких</p>	<p>4</p> <p>4</p>
---	--	--	--	-------------------------------------	---	-------------------

					висвітлено проблеми дітей-сиріт (не менше 10 статей); – скласти таблицю «Зміст і форми роботи волонтерів».	
Загальна кількість балів за змістовий модуль 1				15		
ЗМ 2. «Професійно-діяльнісний»						
<p>Знати зміст прог-рам профілактики ВІЛ/СНІДу та наркоманії; основні напрями соціального захисту та соціального обслуговування дітей-сиріт, дітей з особливими потребами.</p> <p>Вміти планувати власну волонтерську діяльність; систематизувати інформаційні матеріали, матеріали практичних досліджень з проблем наркоманії та ВІЛ/СНІДу; здійснювати соціальний супровід дитини-сироти; соціально-</p>	<p>НЕ2.1. Здійснення студентами практичної волонтерської діяльності в закладі бази практики.</p>	<p>4 – 9-й дні:</p> <ul style="list-style-type: none"> виконання студентами завдань практики – включення в конкретну волонтерську діяльність; реалізація програми надання соціально-педагогічної допомоги та підтримки клієнта. 	<p>Види діяльності студентів в Івано-Франківському міському центрі соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді:</p> <ul style="list-style-type: none"> – участь в акціях, святах, які проводить М(О)ЦСССДМ; – участь у консультаційній роботі з відвідувачами закладу; – участь у здійсненні соціальних інспектувань (в тому числі на соціальних квартирах); – вивчення та підготовка документації для здійснення соціального супроводу сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах; – здійснення профілактичної та просвітницької роботи з неповнолітніми, схильними до правопорушень (чергування в Івано-Франківському міському 	4	<p>2. ІНДЗ II рівня складності:</p> <ul style="list-style-type: none"> – розробити тематику дискусій з учнівською молоддю з актуальних соціальних проблем сучасності (не менше 10 тем); – розробити питання для диспуту на тему «Наркоман – злочинець чи жертва?»; – підібрати методики, які доцільно використовувати у роботі з учнівською молоддю з метою попередження наркоманії (не менше 3); – розробити план проведення круглого столу «Поговоримо про наркотики»; – розробити сценарій виховного заходу, спрямованого на профілактику наркоманії у молодіжному середовищі; – підібрати інформаційно- 	8
				4		8
				4		8
				4		8

<p>патронажну роботу з клієнтами з особливими потребами; застосовувати індивідуальний підхід до клієнта; створювати та підтримувати позитивну атмосферу спілкування; творчо визначати оптимальні шляхи розв'язання соціально-педагогічних проблем; аналізувати й оцінювати результати власної волонтер-ської діяльності.</p>			<p>відділі кримінально-виконавчої інспекції Відділу державного Департаменту України з питань виконання покарань в Івано-Франківській області); – збір матеріалу для індивідуального дослідження; – інші види діяльності.</p> <p><u>БФ «Карітас Івано-Франківськ УГКЦ»</u></p> <p>– здійснення соціального супроводу дитини з особливими потребами; – здійснення соціально-патронажної роботи сім'ї, яка виховує дитину з особливими потребами; – участь у проведенні благодійних акцій (збір коштів для потребуючих допомоги, лікування, підтримки тощо) – участь у розподілі клієнтам з особливими потребами матеріальної допомоги (одяг, продукти харчування), за потреби – доставка за місцем проживання; – участь в акціях, спрямованих на привертання уваги громадськості до проблем дітей-інвалідів; – збір матеріалу для</p>	<p>3</p> <p>2</p> <p>4</p> <p>5</p> <p>4</p> <p>3</p> <p>4</p>	<p>пізнавальний матеріал для виховної години на тему «Наркоманія: від хвилинного задоволення до трагедії життя»; – розробити виховний захід для дітей з особливими потребами (тема – за вибором); – підготувати повідомлення про стан соціально-педагогічної роботи з наркозалежними у місті Івано-Франківськ; – описати досвід роботи з дітьми-сиротами міського центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді.</p> <p>3. ІНДЗ III рівня складності: – розробити буклет з метою профілактики в молодіжному середовищі ВІЛ/СНІДу, наркоманії; – розробити зміст соціальної реклами, спрямованої на профілактику в молодіжному середовищі ВІЛ/СНІДу, наркоманії; – розробити власну програму реабілітаційної роботи з дитиною, що має особливі потреби; – розробити кросворд на тему</p>	<p>8</p> <p>8</p> <p>8</p> <p>8</p> <p>8</p>
--	--	--	---	--	--	--

			індивідуального дослідження; – інші види діяльності.	3	«Профілактика в молодіжному середовищі ВІЛ/СНІДу, наркоманії» (не менше 30 завдань).	
			<u>Види діяльності в загальноосвітніх школах:</u>	2		
			– допомога соціальному педагогові школи у проведенні культурно-дозвіллевих заходів;	3		
			– розробка та проведення рухливих ігор з учнями різних вікових категорій;	5		12
			– проведення кінолекторію соціально-профілактичної тематики;	4		
			– підготовка та реалізація оздоровчих програм для школярів;	4		12
			– підготовка та проведення бесід на соціально-правову тематику;	4		
			– проведення рекламних профорієнтаційних заходів;	3		
			– збір матеріалу для індивідуального дослідження;	2		
			– інші види діяльності.	3		12
			<u>Види діяльності у дошкільних навчальних закладах:</u>	4		
			– вивчення соціально-педагогічної ситуації дошкільного закладу (запис у щоденнику);	4		

			<ul style="list-style-type: none"> - підбір та проведення рухливих ігор з дошкільниками; - розробка та реалізація оздоровчих програм для дітей (в т.ч. за участю з батьками); - розробка плану соціального супроводу дитини з неповної сім'ї; - підготовка та проведення бесід з дошкільниками з проблем формування життєвих компетенцій; - надання допомоги вихователям та практичному психологу у проведенні діагностичних та корекційних занять тощо; - інші види діяльності. 	4 4 2		
Знати вимоги до підготовки звітної документації практики; вміти правильно оформляти щоденник практики, план-конспект соціально-педагогічного заходу, соціальний паспорт дитини, презентувати результати практики.	НЕ2.2. Оформлення звітної документації практики.	10-й день - підведення підсумків та обговорення результатів діяльності студентів-практикантів на базі практики; - Затвердження документації практики та звіту.	Документи для звіту про проходження практики: - щоденник практики; - план-конспект соціально-педагогічного заходу; - інші матеріали, які розкривають зміст діяльності студентів впродовж волонтерської практики.	10* 10* 5*		
Загальна кількість балів за змістовий модуль 2				25		
Максимальна кількість балів за ІНДЗ				20		

	<i>Примітка:</i> Загальна сума виконаних ІНДЗ не повинна перевищувати 20 балів.
Залік Підсумкова конференція.	40 (Включає бали за звітні матеріали: щоденник (10), план-конспект соціально-педагогічного заходу (10), інші матеріали – презентації, проекти, інформаційні буклети, фотоматеріали тощо (5); захист практики на підсумковій конференції – спосіб та змістовність звітування, відповіді на запитання (15).
Загальна кількість балів з виробничої волонтерської практики	100

Прим. * - вказана кількість балів є складовою екзаменаційної оцінки

Тематика індивідуальних науково-дослідних завдань (ІНДЗ)

Під час проходження практики студент з метою набуття конкретних умінь та навичок має виконувати індивідуальні виробничі, наукові або практичні завдання. Матеріали індивідуальних завдань повинні використовуватися у випускних роботах, доповідях та наукових статтях.

Тему індивідуального завдання студент отримує на кафедрі за згодою керівника практики безпосередньо перед вибуттям на практику.

Пропонуються такі завдання:

1. Ознайомитись із специфікою роботи та структурою закладу, основними напрямками діяльності, складом фахівців, їхніми професійними обов'язками.
2. Проаналізувати нормативно-правову базу, що визначає професійні обов'язки соціального педагога.
3. Вивчення та аналіз законодавчо-правових актів, що регулюють надання допомоги клієнтові та його захист.
4. Аналіз плану роботи соціального педагога (соціального працівника) бази практики.
5. На основі вивчення специфіки діяльності бази практики схематично зобразити її структуру.
6. Підготувати тези доповіді на тему (за вибором), розробити наочність для її презентації:
«Волонтерська діяльність як форма недержавної організації соціальної сфери»;
«Історія виникнення волонтерського руху»;
«Перспективи волонтерського руху в м. Івано-Франківську».
7. Розробити тематику дискусій з учнівською молоддю з актуальних соціальних проблем сучасності (не менше 10 тем).
8. Розробити питання для диспуту на тему «Наркоман – злочинець чи жертва?».
9. Підібрати методики, які доцільно використовувати в роботі з учнівською молоддю з метою попередження наркоманії (не менше 3).

10. Розробити буклет з метою профілактики в молодіжному середовищі ВІЛ/СНІДу, наркоманії.
11. Розробити зміст соціальної реклами, спрямованої на профілактику в молодіжному середовищі ВІЛ/СНІДу, наркоманії.
12. Скласти власну програму реабілітаційної роботи з дитиною, що має особливі потреби.

Заняття та екскурсії під час практики

1. Ознайомлення з Івано-Франківським міським центром соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, Міжнародним благодійним фондом «Карітас», загальноосвітніми школами (з членами колективу бази практики).
2. Ознайомлення з планом роботи соціального педагога (соціального працівника) соціальної інституції.
3. Здійснення соціального супроводу дитини з особливими потребами.
4. Здійснення соціально-патронажної роботи сім'ї, яка виховує дитину з особливими потребами.
5. Участь у проведенні благодійних акцій (збір коштів для потребуючих допомоги, лікування, підтримки тощо).
6. Допомога соціальному педагогові школи у проведенні культурно-дозвіллевих заходів.

Умови проходження практики

1. Проводиться на II курсі впродовж двох тижнів (6 годин на день), 5–6 осіб у групі.
2. Відвідання соціального закладу перший раз студенти здійснюють у супроводі керівника практики від кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи.
3. Під час практики керівник-методист від кафедри відвідує студентів у закладі з метою надання їм методичної допомоги, а також перевірки якості їхньої роботи.

Оцінювання практики

За результатами практики студентам виставляється диференційований залік на основі зданої документації, захисту на підсумковій конференції й обов'язкового відпрацювання усього терміну практики.

Шкала оцінювання навчальної діяльності студентів в умовах виробничої волонтерської практики (II курс)

ЗМ 1	ЗМ 2	Індивідуальні завдання	Захист практики	Сума балів
Теми 1, 2,	3, 4			
15 балів	25 балів	20 балів	40 балів	100 балів

**Програма виробничої (педагогічної) практики в закладах освіти
різного типу**

Спеціальність, освітній рівень	Загальна характеристика	Вид контролю
Спеціальність: 231 «Соціальна робота» ОП «Соціальна педагогіка» Освітній рівень: «Бакалавр»	Семестр: VIII Кількість кредитів ECTS: 9 Загальна кількість годин: 270 Змістових модулів: 9	Диференційований залік

Виробнича практика на IV курсі ознайомлює студентів із реальними умовами соціально-педагогічної діяльності та сприяє застосуванню отриманих теоретичних знань. Вони беруть безпосередню участь у соціально-педагогічній діяльності закладів освіти як фахівці.

Виробнича практика в закладах освіти має чітко окреслену мету, завдання і принципи.

Мета виробничої практики в закладах освіти полягає в: оволодінні сучасними методами, формами організації праці в галузі соціальної педагогіки; формуванні професійних умінь і навичок задля прийняття самостійних рішень під час конкретної роботи в реальних умовах; вихованні потреби систематично поновлювати свої знання та творчо їх застосовувати; вмінні застосовувати теоретичні знання на практиці; використанні соціально-педагогічних прийомів, форм і методів у виконанні різних фахових ролей.

Завдання виробничої практики в закладах освіти:

1) поглибити й закріпити професійні знання з:

- нормативно-правової бази діяльності (законів, підзаконних актів, постанов, розпоряджень, інструкцій, соціально-правових і соціально-

економічних основ діяльності соціального педагога, системи соціальних і навчально-реабілітаційних закладів);

- методик і технологій соціально-педагогічної діяльності з різними категоріями дітей, які мають особливі потреби або ускладнення в процесі соціалізації;

- соціології, яка вивчає об'єднання і групи людей (сім'я, мала група, шкільний колектив, група ровесників);

- вікової психології, що вивчає особистість дитини, її фізичний, духовний і соціальний розвиток, нормальну та девіантну поведінку;

- соціальної психології, предметом вивчення якої є закономірності функціонування й діяльності людей, включених у соціальні групи, а також психологічна їхня характеристика;

2) застосувати теоретичні знання на практиці при наданні основних видів соціальної допомоги: інформаційної, правової, реабілітаційної, побутової, економічної, медичної, психологічної, педагогічної;

3) ознайомлення з основними напрямками, змістом діяльності школи;

4) вивчення й аналіз впливу соціальних факторів (макро-, мезо-, мікрофакторів) на розвиток дитини.

5) вивчити й проаналізувати зміст фахової діяльності соціального педагога;

6) організувати та здійснювати роботу з надання індивідуальної допомоги вихованцю, групі дітей або підлітків у процесі соціалізації;

7) формувати вміння ведення документації на дитину як однієї з основних форм організаційної діяльності соціального педагога;

8) сприяти освоєнню студентами сучасних технологій соціально-педагогічної діяльності;

9) розвивати професійно важливі якості майбутніх соціальних педагогів: емпатія, доброзичливість, відкритість, комунікативність тощо;

10) виробляти основи теоретичного пошуку в науково-дослідницькій і методичній роботі, потреби в самоосвіті, систематичному засвоєнні та поповненні соціально-педагогічних знань.

Принципи організації і проведення виробничої практики:

- урахування інтересів та потреб студента при виборі місця проходження практики;
- співпраця студента і керівника в процесі соціально-педагогічної практики;
- ускладнення завдань соціально-педагогічної практики відповідно до курсу;
- змістовий взаємозв'язок між усіма видами практики;
- одночасне оволодіння під час практики різноманітними професійними функціями.

Об'єкти практики: освітні заклади (загальноосвітні школи I-II та I-III ступенів акредитації).

Умови проходження практики

1. Період проходження практики: VIII семестр. Кількість годин – 270.
2. Місця проведення практики студенти вибирають самостійно або за пропозицією керівника.
3. Керівник від ЗВО здійснює контроль 2–3 рази впродовж практики з метою надання методичної допомоги, а також перевірки якості роботи студентів.

Зміст практики

Завдання	Вид діяльності	Форма звітності
1	2	3
Підготовчий етап		
1. Ознайомитись з програмою практики, розподілом по	Участь у роботі настановчої	Оформити у щоденнику мету і

об'єктах, познайомитись з груповими керівниками	конференції	завдання практики
Робочий етап		
1. Скласти індивідуальний план роботи	Разом з керівником практики на робочому місці продумати завдання і терміни їх виконання, визначити тему і форму виступу на звітній конференції	У щоденнику написати індивідуальний план роботи практиканта
2. Ознайомитись з навчальним закладом: виявити загальні дані про навчальний заклад, його структуру, основні напрями діяльності, про склад спеціалістів, їх обов'язки та про проблеми школи	Поспілкуватись із представниками дирекції школи і соціальним педагогом. Вивчити документацію, яка регламентує роботу школи і відображає основні напрямки її діяльності	Занотувати в щоденнику перелік посадових документів
3. Ознайомитись з категоріями дітей, яким надається соціально-педагогічна допомога в даній школі, визначити їх проблеми і потреби	Вивчити документацію, яка відображає соціально-педагогічну роботу з такими дітьми; провести дослідження, опитування або анкетування, щоб визначити проблеми	Записати в щоденнику загальні відомості про особливості роботи соціального педагога в даному навчальному закладі

	дітей	
4. Вивчити посадові обов'язки соціального педагога, його план роботи	Проаналізувати кваліфікаційну характеристику соціального педагога і співставити її зі специфікою школи	Оформити свій проект посадових обов'язків соціального педагога даної школи
5. Оволодіти навиками діагностики	Організувати зустріч з дитиною та її сім'єю; провести діагностичне дослідження і виявити причини виникнення соціальних, психологічних, емоційних зрушень	Скласти протокол діагностичного дослідження
6. Вивчити особливості профілактичної діяльності даного навчального закладу	Виділити основні форми і методи соціальної підтримки дитини; визначити зміст соціально-педагогічної профілактики	Оцінити способи і форми профілактичної діяльності школи; виділити критерії ефективності соціальної профілактики і методи її виміру

7. Розробити ефективні форми профілактики для конкретної категорії дітей	Провести з дітьми бесіди про права і обов'язки, соціальні норми і правила поведінки в суспільстві	Написати план проведення бесіди і аналіз її результатів
8. Опанувати особливостями соціально-педагогічної реабілітації учня	Ознайомитись з індивідуальною програмою реабілітації конкретного учня; на основі вивчення документів і в процесі спілкування з дитиною провести діагностику; формувати у дитини навички безконфліктного спілкування та позитивної соціальної поведінки	Скласти структуру і зміст реабілітаційної програми: мета, завдання, методи, форми, засоби, етапи здійснення, основні суб'єкти діяльності
9. Взяти особливості професійно-етичної взаємодії соціального педагога з батьками (особами, що їх замінюють) учнів	Спостерігаючи за взаємовідносинами соціального педагога з батьками (особами, що їх замінюють) учнів, виявити морально-етичні норми і правила в професійнім спілкуванні спеціаліста	Скласти стислу характеристику етичних проблем взаємовідношень соціального педагога з батьками (особами, що їх замінюють) учнів. Сформулювати основні етичні

		правила взаємостосунків соціального педагога з батьками (особами, що їх замінюють) учнів
10. Розробити два виховні соціально-педагогічні заходи	Провести виховні заходи соціально-педагогічного спрямування	Представити соціально-педагогічні виховні заходи
Підсумковий етап		
1. Підсумувати отримані на практиці результати		Написати звіт по практиці
2. Підготувати і провести на заключній конференції тематичний виступ		Відзив групового керівника і оцінка за практику

Структура змістових модулів з виробничої (педагогічної) практики в закладах освіти різного типу

Змістовий модуль 1. Організаційно-змістові засади діяльності студента-практиканта.

Тема 1. Мета, завдання і принципи виробничої практики в закладах освіти.

Тема 2. Умови проходження виробничої практики.

Тема 3. Зміст виробничої практики в закладах освіти.

Тема 4. Звітна документація виробничої практики в закладах освіти.

Змістовий модуль 2. Методичні рекомендації з проведення виробничої практики в закладах освіти.

Тема 5. Зміст діяльності студента-практиканта як соціального педагога.

Тема 6. Аналіз соціально-педагогічної діяльності закладів освіти, їх нормативно-правове та інструктивно-методичне забезпечення.

Тема 7. Застосування діагностичного інструментарію в соціально-педагогічній діяльності.

Тема 8. Організація і проведення заходів виховного спрямування.

Тема 9. Вивчення особистості учня та складання психолого-педагогічної характеристики.

Тема 10. Підсумкова конференція.

Тематика індивідуальних завдань

У процесі практики студенти виконують такі завдання:

1. Змодельовати вступну бесіду до тем, що пропонуються соціальним педагогом закладу.
2. Скласти орієнтовний план роботи соціального педагога з батьками учнів щодо підвищення рівня їхньої успішності.
3. Розробити власну програму реабілітаційної роботи з дитиною, що має особливі потреби.
4. Розробити кросворд на тему «Профілактика в молодіжному середовищі ВІЛ/СНІДу, наркоманії» (не менше 30 завдань).
5. Провести виховні заходи.
6. Складання психолого-педагогічної характеристики.

Заняття та екскурсії під час практики

1. Огляд кабінетів соціального педагога, навчальних приміщень, ігрової кімнати, спортивного залу, їдальні.
2. Ознайомлення з читальним залом бібліотеки, виставками книг.
3. Ознайомлення зі школою (дирекцією, вихователями груп продовженого дня).

Оцінювання практики

Оцінка виставляється керівниками-методистами з кафедри соціальної педагогіки та психології, урахуваючи пропозиції методистів практики від

освітнього закладу, особистий звіт та представлену документацію, оформлену за всіма вимогами та рівень захисту практики на підсумковій конференції.

V. ОЦІНЮВАННЯ ВИРОБНИЧИХ ПРАКТИК

МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ: поточне оцінювання, презентація результатів практики на звітній конференції, самооцінювання, взаємооцінювання, звітна документація, підсумкове оцінювання (залік).

«Відмінно» – рівень А (90–100 балів). Оцінка «відмінно» виставляється за виконання практикантом усіх завдань змістових модулів на високому рівні. Студент вільно володіє знаннями й творчо здійснює соціально-педагогічну діяльність відповідно до мети і завдань практики. Активно включається у роботу, що вимагає творчого професійного мислення. Проявляє себе організованим, сумлінним, ініціативним, винахідливим у виборі форм, методів, технологій соціально-педагогічної діяльності.

На високому рівні володіє професійними компетенціями: успішно здійснює аналіз практичного досвіду фахівців у галузі соціальної педагогіки, власної професійної діяльності; діагностує проблеми особистості, знаходить оптимальні шляхи їх вирішення; планує діяльність з метою досягнення конкретного результату; проектує соціально-педагогічні програми допомоги; здійснює вибір засобів, методів, прийомів соціально-педагогічної діяльності у типових і нетипових ситуаціях; прогнозує кінцевий результат діяльності; самостійно реалізує програму надання соціально-педагогічної допомоги та підтримки клієнта; застосовує індивідуальні, групові, колективні форми роботи; використовує юридичні, психологічні, медичні, педагогічні механізми попередження та подолання негативних факторів розвитку та соціалізації особистості; застосовує закони, правові акти стосовно надання клієнтові допомоги та захисту; сприяє інтеграції виховних можливостей сім'ї, освітніх та соціальних закладів, соціуму для успішної соціалізації та реабілітації особистості; науково обґрунтовує результати соціально-педагогічної діяльності, реалізує творчий потенціал для вдосконалення її форм, методів, технологій.

Одержав високу оцінку керівника практики. Демонструє вільне володіння знаннями та вміннями основних методик і технологій професійної діяльності соціального педагога. Здав оформлену відповідно до вимог звітну документацію у визначений термін.

Підсумкова кількість балів за всі види робіт складає не менше **90** балів.

«Добре» - рівень В (80–89 балів); рівень С (70–79 балів). Оцінка «добре» виставляється за виконання практикантом усіх завдань змістових модулів на належному рівні. Практикант проявляє себе організованим, старанним, наполегливим, відповідальним.

На достатньому рівні володіє професійними компетенціями: здійснює аналіз практичного досвіду фахівців у галузі соціальної педагогіки, власної професійної діяльності; діагностує проблеми особистості, знаходить оптимальні шляхи їх вирішення; планує етапи діяльності з метою досягнення конкретного результату; проектує соціально-педагогічні програми допомоги; здійснює вибір засобів, методів, прийомів соціально-педагогічної діяльності у типових і нетипових ситуаціях; прогнозує кінцевий результат діяльності; за допомогою керівника практики реалізує програму надання соціально-педагогічної допомоги та підтримки клієнта; застосовує індивідуальні, групові, колективні форми роботи; реалізує творчий потенціал для здійснення практичної діяльності.

Одержав оцінку «добре» керівника практики. Аргументує добір методів та технологій соціально-педагогічної взаємодії, що застосовувались у процесі практики. Здав у визначений термін і в повному обсязі правильно оформлену документацію.

Підсумкова кількість балів за всі види робіт складає не менше **70** балів.

«Задовільно» - рівень Д (60–69 балів); рівень Е (50–59 балів). Оцінка «задовільно» виставляється у випадку неповного виконання завдань змістових модулів. Знання студента не є системні.

Рівень володіння професійними компетенціями низький: не вміє самостійно аналізувати практичний досвід фахівців у галузі соціальної педагогіки, власну діяльність, визначати проблеми особистості, знаходити шляхи їх вирішення, планувати етапи практичної діяльності, соціально-педагогічної допомоги клієнту, застосовувати індивідуальні, групові, колективні форми роботи. Для виконання завдань практики потребує значної допомоги керівника.

Проявив себе як недостатньо організований, відповідальний, безініціативний.

Одержав задовільну характеристику керівника практики. Виявляє невпевненість в аргументації добору методів та технологій соціально-педагогічної взаємодії. Звітна документація оформлена з порушеннями.

Підсумкова кількість балів за усі види робіт складає не менше **50** балів.

«Незадовільно» – рівень FX (25-49 балів). Оцінка «незадовільно» виставляється у випадку неповного виконання завдань змістових модулів. Знання студента фрагментарні. Виявив незадовільний рівень володіння професійними компетенціями, зокрема, уміння аналізувати практичний досвід фахівців у галузі соціальної педагогіки, власну діяльність, визначати проблеми особистості, знаходити шляхи їх вирішення, без допомоги керівника неспроможний виконувати практичну діяльність, надавати соціально-педагогічну допомогу клієнтові, застосовувати індивідуальні, групові, колективні форми роботи.

Практикант пропускав заняття, проявив себе як невідповідальний, недисциплінований. Одержав незадовільну характеристику керівника практики. Виявляє значні прогалини у знаннях. Звітна документація представлена не в повному обсязі.

Підсумкова кількість балів за всі види робіт складає не менше **25** балів.

Рівень F 24 балів і менше – без права повторного проходження практики. Студент не виконав більшої частини завдань змістових модулів, пропускав заняття. Не володіє професійними компетенціями.

Одержав незадовільну характеристику керівника практики. Звітна документація відсутня або оформлена з порушеннями вимог.

Підсумкова кількість балів не перевищує **24** балів.

Оцінка індивідуальних науково-дослідних завдань (ІНДЗ)

враховує рівень складності, повноту виконання, рівень прояву самостійності, ініціативності, дослідницьких здібностей практиканта.

ДОДАТКИ

Додаток А

ОРІЄНТОВНА СХЕМА ВІДЗИВУ ГРУПОВОГО КЕРІВНИКА

1. Прізвище, ім'я по-батькові студента.
2. Назва закладу (служби, установи, організації), в якому проходила практика.
3. Терміни проходження практики.
4. Мотивація студента – ставлення до практики, інтерес до виконуваних видів робіт, до проблем даного конкретного закладу.
5. Активність студента.
6. Індивідуальні та професійно значущі якості студента: комунікабельність, емпатія, доброзичливість, старанність, організаторські здібності.
7. Досягнення цілей практики і виконання програми практики.
8. Якість виконання завдань студентом.
9. Рівень сформованості професійних умінь і навичок.
10. Рівень професійної самосвідомості студента.
11. Практична допомога, надана студентом під час практики.
12. Оцінка за практику та її обґрунтування.
13. Зауваження, пропозиції, побажання щодо покращення організації та проведення практики.

Зразок оформлення титульної сторінки звітної методичної папки

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Педагогічний факультет

Кафедра соціальної педагогіки та соціальної роботи

ЗВІТНА ДОКУМЕНТАЦІЯ З ВИРОБНИЧОЇ (ПЕДАГОГІЧНОЇ) ПРАКТИКИ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ РІЗНОГО ТИПУ

Підготувала:

Студентка групи СРСП-41

Спеціальності

231 «Соціальна робота»

ОП «Соціальна педагогіка»,

ОР «Бакалавр»

Оленюк Тетяна Михайлівна

Перевірили:

керівник-методист: проф. Ковбас Б.І

керівник-методист: доц. Тимків Л.С.

Івано-Франківськ 2021

ЩОДЕННИК СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Важливу роль у соціально-педагогічній діяльності відіграє ведення документації, що є своєрідною пам'яткою, нагадуванням про клієнта, його проблеми, визначені завдання для їх розв'язання. Ретельно підібрана документація може слугувати аргументом і доказом того, що саме було зроблено за певні проміжки часу для вирішення питань, наскільки вдалося чи не вдалося просунути в цій справі, що ще необхідно виконати.

Документація фіксує й певні результати, зміни, які вносяться в плани дій, завдання обслуговування, а значить, відіграє роль звітнього документа.

Щоденник – основний документ, що відображає всі види, зміст і результати соціально-педагогічної діяльності студента за час практики. Він стимулює до організованої та продуманої роботи, її обліку й аналізу.

Студент-практикант повинен завжди мати щоденник зі собою, облікувати в ньому соціально-педагогічну діяльність, пред'являти на вимогу керівника й методистів практики, дирекції закладів. Титульна сторінка щоденника повинна мати наступну форму.

(повне найменування вищого навчального закладу)

ЩОДЕННИК ПРАКТИКИ

(вид і назва практики)

студента _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

Інститут, факультет, відділення _____

Кафедра _____

освітній рівень _____

спеціальність _____

(назва)

_____ курс, група _____

Студент _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

прибув на підприємство, організацію, установу

Печатка

підприємства, організації, установи „____” _____ 20____
року

(підпис)

(посада, прізвище та ініціали відповідальної особи)

Вибув з підприємства, організації, установи

Печатка

Підприємства, організації, установи “____” _____ 20____
року

(підпис)

(посада, прізвище та ініціали відповідальної особи)

Календарний графік проходження практики

№ з/п	Назви робіт	Тижні проходження практики						Відмітки про виконання
		1	2	3	4	5	6	
1	2	3	4	5	6	7	8	9

Керівники практики:

від вищого навчального закладу _____

(підпис) (прізвище та ініціали)

від закладу освіти, організації, установи _____

(підпис) (прізвище та ініціали)

1.	Ознайомлення з діяльністю бази практики						
2.	Ознайомлення з контингентом дітей						
3.	Діагностична робота						
4.	Соціально-профілактична						
5.	робота						
6.	Корекційна робота						
7.	Соціально-координаційна						
8.	робота						
9	Навчально-виховна робота						
10.	Робота в ролі психолога						
	Робота з батьками чи опікунами						
	Методична та дослідницька робота						

*Додаток Е***СХЕМА АНАЛІЗУ ВИХОВНОГО ЗАХОДУ**

1. Проблема виховного заняття (заходу) і його педагогічне значення, мета.
2. Зміст. Структура заняття (заходу):
 - а) початок;
 - б) основна частина;
 - в) заключна частина.
3. Необхідність застосування даної форми виховної роботи та її відповідність віку дітей.
4. Поведінка учнів, їх зацікавленість.
5. Поведінка вихователя (студента).
6. Характеристика методів, ТЗН, наочності.
7. Організаційний аспект діяльності.
8. Загальна характеристика результативності впливу виховного заходу на учнів. Оптимальність розв'язання поставлених педагогічних завдань. Ступінь досягнення мети.

*Додаток Ж***ОРІЄНТОВНА СХЕМА АНАЛІЗУ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ ФОРМИ***1. Загальні відомості:*

Дата проведення _____.

Прізвище, ім'я, по батькові студента, який проводив захід __.

Місце проведення _____.

Вік учасників _____.

Мета: _____.

2. Аналіз гігієнічних, матеріально-технічних та естетичних умов:

- готовність приміщення (чистота, освітленість, температура);
- естетичне оформлення (види наочності, відповідність оформлення змісту організаційної форми, доступність унаочнення віку учасників);
- технічне забезпечення (доцільність і якість аудіовізуальної апаратури).

3. Аналіз проведення організаційної форми:

- відповідність змісту форми її меті;
- різноманітність видів діяльності учасників у процесі проведення форми;
- рівень організованості учасників;
- активність учасників;
- використання прийомів заохочення та стимулювання;
- нові творчі знахідки організаційної форми, що спостерігалися.

4. Аналіз комунікативності ведучого:

- особливості спілкування з учасниками;
- оцінки суджень та їх об'єктивність;
- створення позитивного емоційного клімату в ході проведення організаційної форми.

5. Загальна оцінка організаційної форми:

- значення організаційної форми для особистісного становлення учасників;
- досягнення виховної мети організаційної форми;
- методичні помилки при проведенні організаційної форми;
- пропозиції стосовно вдосконалення змісту та проведення організаційної форми.

*Додаток 3***Види психолого-педагогічних характеристик особистості***Додаток 31***Психолого-педагогічна характеристика на учня****Методичні рекомендації**

Для одержання достовірної інформації студенти можуть використовувати такі методи дослідження, як:

- 1) Психолого-педагогічне спостереження;
- 2) бесіди з учнем, учителями, батьками, класним керівником, друзями;
- 3) вивчення шкільної документації;
- 4) вивчення продуктів діяльності (контрольні роботи, малюнки, твори тощо);
- 5) елементи природного експерименту;
- 6) анкети, тести;
- 7) експертні оцінки.

I. Загальні відомості

1. **Біографічні відомості.** Прізвище та ім'я учня (з етичних міркувань у психологічних дослідженнях додержуються конфіденційності, тому можна позначати ініціалами), вік, у якому класі навчається. Стан здоров'я та загальний фізичний розвиток.

2. **Умови життя в сім'ї** (її склад, соціальне та матеріальне становище, ідеали, цінності, професія та освітній рівень батьків, житлові умови. Вплив батьків на учня, ставлення до нього, становище в родині).

II. Взаємини з однокласниками та вчителями

1. Загальна характеристика класного колективу, місце учня в колективі, усвідомлення свого статусу (можна використовувати методику "Соціометрія").

2. Характер взаємин з однокласниками: з ким дружні, чому; з яких причин і чому конфліктує? (Можна використовувати методику К. Томаса для діагностики схильності до конфліктної поведінки).
3. Стан взаємин з хлопчиками, з дівчатками.
4. Особливості позитивної та негативної поведінки учня та форми їх прояву.
5. Ставлення учня до вживання психотропних речовин та визначення ступеня ризику щодо залучення його до цього.

III. Особливості характеру й темпераменту

1. Тип й особливості темпераменту (за методикою Г. Айзенка). Прояв темпераменту в поведінці: стриманість, спокій, рухливість, агресивність тощо.
2. Особливості характеру: цільний, суперечливий у ставленні до себе, самооцінка, вираженість вимогливості до себе та ін). Ставлення до батьків, членів родини, учителів, класного колективу, друзів, склад диферентної групи (референтометрія). Як виконує обов'язки в родині, школі? Підхід до праці, розуміння її необхідності; навчання та речей.
3. Характеристика акцентуації характеру (за опитувальником Шмішека).

IV. Особливості емоційно-вольової сфери

1. Рольові риси характеру: самостійність, цілеспрямованість, ініціативність, рішучість, витримка (наявність та вираженість).
2. Емоційні особливості характеру: зміст і спрямованість почуттів, переживань, стійкість емоцій, які емоції переважають, глибина переживань невдач та успіхів, схильність до стресів, культура емоцій (можна використовувати методику САН для виявлення переважаючих емоційних станів, що переважають; методики виявлення рівня емпатійності та ін.).

V. Навчальна діяльність

1. Мотиваційна сфера особистості: мотиви й інтереси, їх ієрархія, спрямованість, провідні інтереси.

2. Рівень розвитку здібностей особистості: виражені здібності, рівень, характер їх розвитку; властивості інтелекту особистості

(глибина, самостійність суджень та інше); обсяг і глибина знань, умінь, навичок (методика "Прості аналогії").

3. Особливості уваги (за тестом Бурдона), характер розвитку мимовільного та довільного запам'ятовування – заучує механічно або осмислено, чи володіє раціональними прийомами запам'ятовування, яка його швидкість та міцність, легкість відтворення, індивідуальні особливості пам'яті (можна використовувати методики вивчення оперативної пам'яті "Заучування 10 слів" та ін.).

4. Уміння вчитися (дотримання режиму дня і здатність планувати використання часу, вміння самостійно працювати, контролювати себе та інше).

5. Розвиток мовлення, рівень культури мовленнєвої діяльності: словниковий запас, його якість, побудова речень, відповідність віковим нормам, наявність інвективної лексики, вираженість сленгу тощо.

VI. Ставлення до праці. Професійна орієнтація

1. Які види праці приваблюють (удома, у школі)?
2. Ставлення до домашньої праці, доручень у школі.
3. Наявність хобі і досягнення у ньому.
4. Професійні інтереси, здібності (Карта С. Клімова). Спрямованість на майбутні професійні інтереси, їхня визначеність, адекватність мрій наявним здібностям.

VII. Спрямованість особистості

1. Домінуючі потреби, переважаючі мотиви діяльності, інтереси.
2. Система цінностей.

VIII. Загальні психолого-педагогічні висновки та рекомендації

Визначення головних психолого-педагогічних завдань, які стоять перед

учителем у його роботі з учнем; на які сторони виховання слід звернути увагу; що враховувати при індивідуальному підході до учня; як проводити психолого-педагогічну профілактику та інше.

Психолого-педагогічна характеристика підписується класним керівником. Оцінюється викладачем кафедри педагогіки чи психології і захищається не пізніше ніж за три дні до закінчення психолого-педагогічної практики.

Додаток 3 2

Схема психолого-педагогічної характеристики особистості учня

1. ***Загальні дані про учня:*** прізвище, ім'я, вік, школа, клас, місце проживання; аналіз умов життя в сім'ї, освіта батьків, місце їх роботи і посада; матеріальні, житлово-побутові умови: особливості сімейного мікроклімату, сімейні традиції; причини сімейних конфліктів, якщо вони існують; характер взаємин між батьками, батьками та дітьми; як ставляться члени сім'ї до успішності та поведінки учня, до школи, вчителів, товаришів (друзів) дитини, контакт з класним керівником; спосіб життя дитини в сім'ї та системи виховання; режим дня, трудові обов'язки школяра вдома; які засоби, методи виховного впливу переважають (заохочення, переконання, вимога, вправлення, привчання тощо): хто з членів сім'ї і в якій мірі здійснює виховний вплив на дитину; вірність основній лінії сімейного виховання: хто в сім'ї є найбільшим авторитетом для учня.

2. ***Навчальна діяльність:*** ставлення школяра до навчання, ступінь його усвідомлення, які навчальні предмети більше любить та чому; улюблений навчальний предмет; основний мотив навчальної діяльності, успішність (які оцінки переважають, успішність з предметів шкільного навчання в минулому і в даний час, причини неуспішності (якщо вони є) і шляхи її усунення); розумовий розвиток школяра, оволодіння раціональними методами пізнання, чи знаходить самостійно раціональні методи розумової діяльності і навчальної роботи, відмовляючись від шаблону; чи переносить відомі йому методи пізнання з однієї ситуації на іншу; чи усвідомлює процес розумової діяльності; як в умовах школи здійснюється управління розумовим розвитком школяра в процесі організації його розумової діяльності; загальний рівень розумового розвитку, широта світогляду, міра начитаності; розвиток мови, вміння висловити свою думку в усній і письмовій формі, запас слів, образність та емоційність мови.

3. ***Особливості пізнавального процесу:*** особливості уваги, ступінь розвитку довільної уваги, її зосередженість, стійкість, здатність до розподілу,

швидкість переключення; увага на різних уроках; усвідомлення сприйняття навчального матеріалу, швидкість усвідомлення, оволодіння перцептивними розумовими діями; особливості пам'яті, усвідомленого запам'ятовування, володіння мнемічними діями; яка швидкість і міцність запам'ятовування, а також легкість відтворення; індивідуальні особливості пам'яті, переважаючий вид пам'яті; розвиток мислення, розуміння в засвоєнні навчального матеріалу, вміння мислити і робити самостійні висновки, рівень володіння операціями аналізу, синтезу, порівняння, абстрагування і узагальнення, особливості уяви учня.

4. Трудова діяльність: ставлення до праці і мотиви трудової діяльності, повага чи нехтування працею; якому виду праці надає перевагу, що саме приваблює у праці: сам процес набуття певних умінь і навичок, кінцевий результат, оцінка результатів праці, зацікавленість в корисності своєї праці; трудова підготовка школяра в порівнянні з іншими учнями, наявність вмінь і навичок, швидкість і легкість набуття нових трудових навичок; в яких видах суспільно-корисної роботи у школі бере участь; організованість, дисциплінованість, самостійність, наявність звички до довготривалих зусиль у праці; яким видам праці віддає перевагу; яку професію збирається обрати, мотиви вибору, стійкість професійних інтересів, яку професію рекомендують класний керівник і батьки.

5. Громадська діяльність та активність: які громадські доручення виконує і як ставиться до їх виконання, причини пасивності і недобросовісного виконання громадських доручень (якщо це має місце): де проявляє громадську активність (в класі, гуртку, секції, клубі тощо); інтерес до громадського життя країни (читання газет, прослуховування радіопередач, перегляд відповідних телепередач, обговорення суспільних подій з учителями та товаришами).

6. Спрямованість особистості учня і його інтереси: інтерес до питань світогляду, моралі, науки, техніки, мистецтва, спорту; наявність провідного інтересу; характер інтересів з точки зору їх глибини, широти, активності і стійкості; переконання, ідеали; чи є особливі здібності з будь-якого виду діяльності (до музики, малювання, техніки, спорту тощо) і в чому вони проявляються; в яких гуртках і спеціальних дитячих установах працює учень; особливості читацьких інтересів, їх широта і стійкість: рівень самовимог.

7. Особливості характеру: яскраво виражені позитивні і негативні риси характеру; ставлення до людей, навчання, праці, самого себе; прояв особливостей характеру учня в процесі спілкування з іншими людьми (товариськість, замкнутість, взаємодопомога, егоїзм, чуйність, зловтішність, відвертість, правдивість, брехливість, хитрість та інші); характерна для школяра оцінка своїх можливостей (впевненість, скромність, самовпевненість тощо); вимоги до себе та інших; вольові риси характеру (настирливість, самостійність, ініціативність у навчанні, праці, громадському житті, іграх, негативізм); моральні риси характеру (почуття обов'язку і відповідальності,

чесність, щирість та інше); особливості темпераменту, його вираження в емоційній сфері, працездатність, спілкування.

8. Місце учня в системі внутрішньо-колективних відносин: розвиток учня, рівень вихованості, традиції та вимоги класного колективу, взаємовідносини в колективі; ставлення учня до однокласників: любить їх чи байдужий, не любить, дорожить їх думкою, з ким дружить і на чому тримається те чи інше ставлення, офіційне, неофіційне місце в класному колективі, задоволеність своїм статусом у колективі і яке місце хотів би займати; в якій групі учень проводить вільний час поза школою і сім'єю (з однокласниками, у компанії, спортивній секції, художньому гуртку тощо), яка з цих груп є референтною, яке місце займає в цих групах учень; ставлення до школи, чи цінує перебування в школі, що саме; стосунки з учителями і вихователями, чи є контакт, любить, поважає; ставлення вчителів і вихователів до учня.

9. Висновки: найважливіші позитивні сторони учня; причини відставання у навчанні, відхилення у поведінці; які засоби впливу були вжиті педагогічним колективом і студентом до цього учня, їх ефективність; яку систему заходів, на думку практиканта, слід розробити і реалізувати для виправлення становища; які індивідуально-типологічні особливості слід враховувати при цьому.

Додаток И

**ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА КЛАСУ
(ГРУПИ)**

1. Назва школи (Реабілітаційний центр для дітей з порушенням опорно-рухового апарату, для розумово відсталих дітей: притулок для неповнолітніх тощо).

2. Клас: 1–11 (вказати).

3. Склад класу за віком школярів: 6 – ... 17 років.

4. Склад класу за статтю: дівчат _____; хлопців _____.

5. Кількість учнів з неповних сімей.

6. Кількість учнів із слабким здоров'ям.

7. Середня успішність учнів.

8. Характеристика діяльності класу:

а) мотиви участі школярів у діяльності класу (наслідування інших, потреба в емоційно близьких контактах, самоствердженні, самореалізації; прагнення виділитися серед інших тощо);

б) види діяльності, яким у класі надають перевагу (праця, пізнання, спілкування тощо).

9. Структура класу, характеристика стосунків:

а) кількість мікрогруп, що містять тільки дівчат _____; тільки хлопців _____; тих та інших _____;

підстави для об'єднання у дружні мікро групи;

в) характер стосунків між мікро групами;

г) коротка характеристика авторитетних груп (характер взаємовідносин між членами, переважають цінності та норми поведінки);

д) коротка характеристика лідерів класу, чи входять в офіційний актив класу;

е) кількість і коротка характеристика “відкинутих учнів”;

є) наявність у класі постійно діючих груп за інтересами, гуртків, факультативів тощо;

ж) перевага норм, традицій, цінностей у класі;

з) аналіз психологічного клімату в класі;

е) аналіз конфліктів, що найчастіше зустрічаються, їх причини та шляхи вирішення.

10. Місце класу в школі:

а) чи клас є згуртованим, об'єднаним колективом;

б) офіційні шкільні та позашкільні об'єднання, де беруть участь учні класу;

в) неформальні позашкільні об'єднання, до яких входять учні;

г) характер стосунків з паралельними класами (молодшими, старшими), педагогами.

11. Психолого-педагогічні висновки та рекомендації.

Психолого-педагогічні впливи, що здійснювались студентом-практикантом задля подолання негативних процесів у класі, підвищення рівня згуртованості, їх результати. Конкретні рекомендації щодо поліпшення навчально-виховної роботи у класі.

Студент-практикант _____ (прізвище, ініціали).

*Додаток К***ОРІЄНТОВНА ФОРМА ПРОСПЕКТУ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ
СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ З НЕПОВНОЛІТНІМ**

1. Ім'я та вік неповнолітнього _____
 2. Мотиви вибору означеної особистості для індивідуальної роботи _____
 3. Характеристика соціуму, в якому перебуває неповнолітній:
 - а) особливості сім'ї _____
 - б) статус у шкільному колективі _____
 - в) членство у групі однолітків (формальній чи неформальній) _____
 4. Психологічні особливості дитини (аналіз темпераменту, психологічних процесів та ризиків) _____
 5. Особисті проблеми, які турбують неповнолітнього _____
 6. Причини відхилень у поведінці _____
 7. Зміст допомоги неповнолітньому _____
 8. Аналіз результатів індивідуально-корекційної роботи _____
 9. Основні напрями роботи, які можна рекомендувати неповнолітньому для його самовиховання _____
- Студент-практикант _____ (прізвище, ініціали).

ЗВІТ

про виробничу (педагогічну) практику в закладах освіти різного типу
студента IV курсу

у загальноосвітній школі _____
(база практики)

м. Івано-Франківська з _____ до _____ 200 __ року

При написанні звіту необхідно відзначити кількість занять, відвіданих у соціального педагога та інших практикантів, що нового, корисного для себе, побачив на заняттях, чого навчився. Кількість самостійно проведених занять, консультацій, зборів, діагностичних методик. Труднощі і недоліки в підготовці і проведенні вказаних видів роботи. Оцінка особистих умінь, набутих під час психологічної практики. Наскільки практикант справлявся з такими видами роботи, як складання конспекту заняття, підбір необхідної літератури, наочності, технічних засобів.

Індивідуальна робота з учнями та її результати. Практична допомога надана школі (виготовлення наочності, роздаткового матеріалу і інше).

Зміст і форми методичної допомоги, яку надавали груповий методист психолог, директор школи, вчителі-предметники, класні керівники. Чия допомога була особливо корисна, чим саме.

Особисті міркування щодо подальшого поліпшення організації соціально-педагогічної практики.

У висновках необхідно вказати позитивні моменти практики і її недоліки (конкретно).

Пропозиції щодо поліпшення організації та проведення психологічної практики.

Практикант звітує про виконану ним роботу під час захисту психологічної практики на підсумковій конференції з психологічної практики.

Рекомендована література

Базова

1. Безпалько О. В. Соціальна педагогіка в схемах і таблицях : навч. посіб. / О. В. Безпалько. – К. : Логос, 2003. – 134 с.
1. Вступ до соціальної роботи : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / [за ред. Т. В. Семигіної, І. І. Миновича]. – К. : Академвидав, 2005. – 304 с.
2. Галагузова Ю. Социальная педагогіка : Практика глазами преподавателей и студентов : [пособие для студ.] / Галагузова Ю., Сорвачева Г., Штинова Г. – М. : ВЛАДОС, 2003. – 224 с.
3. Завацька Л. М. Технології професійної діяльності соціального педагога : навч. посіб. для ВНЗ / Л. М. Завацька. – К. : Видавничий Дім «Слово». – 2008. – 240 с.
4. Мардахаев Л. В. Социальная педагогіка : учеб. / Л. В. Мардахаев. – М. : Гардарики, 2005. – 269 с.
5. Програма практик зі спеціальності «Соціальна педагогіка і практична психологія» : метод. посіб. / [керівник групи упорядників : Б. Ковбас; упоряд.: Зозуляк Р., Лемко Г., Недільський С.]. – Івано-Франківськ, 2006. – 78 с.
6. Овчарова Р. В. Справочная книга социального педагога / Р.В.Овчарова. – М. : Сфера, 2001. – 480 с.
7. Основи практичної психології : підр. / В. Панок, Т. Титаренко, Н. Чепелева та ін. – К. : Либідь, 2001. – 536 с.
8. Пальчевський С. С. Соціальна педагогіка : навч. посіб. / С. С. Пальчевський. – К. : Кондор, 2005. – 560 с.
9. Пенішкевич Д.І. Соціальна педагогіка : модульна технологія вивчення навчального курсу : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів / Д. І. Пенішкевич, Л. Л. Тимчук. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2010. – 496 с.

10. Положення про психологічну службу в загальноосвітній школі. – К. : Вища школа, 1989. – 15 с.
11. Прутченков А. С. Социально-психологический тренинг в школе / А. С. Прутченков. – М. : ЕКСО-Пресс, 2001. – 640 с.
12. Рабочая книга практического психолога: технология эффективной профессиональной деятельности. – М. : Красная площадь, 1996. – 400 с.
13. Ранняя профилактика девиантного поведения детей и подростков : учеб. пособ. / [под ред. А. Б. Фоминой]. – М. : Педагогическое общество России, 2003. – 128 с.
14. Соціально-педагогічна практика : метод. рек. [Пенішкевич Д. І., Петрюк І. М., Шлюсар Т. Д., Тимчук Л. Л., Петренко В. М., Ковальчук І. В.]. – Чернівці : ЧНУ, 2002. – 44 с.
15. Харченко С. Я. Соціально-педагогічні технології : навч.-метод. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Харченко С. Я., Краснова Н. П., Харченко Л. П. – Луганськ : Альма-матер, 2005. – 552 с.

Допоміжна:

1. Бартків О. Соціально-педагогічна практика в школі-інтернаті / О.Бартків, Л. Грицюк, В. Петрович // Практична психологія та соціальна робота. – 2004. – № 1.– С. 58–67.
2. Грицюк Б. А. Студент – класний керівник, вихователь : [метод. рек. з практики] / Б. А. Грицюк, С. В. Домбровський. – Івано-Франківськ, 1994. – 17 с.
3. Гунда Г. В. Практикум з основ загальної і соціальної педагогіки / Г. В. Гунда, В. В. Сагарда. – Ужгород, 1999. – 94 с.
4. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посіб. / І. М. Дичківська. – К. : Академвидав, 2004. – 352с.
5. Зозуляк Р. В. Організація практики у системі фахової підготовки соціальних педагогів / Р. В. Зозуляк // Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. – Серія № 11 : Соціологія. Соціальна робота. Соціальна педагогіка. Управління : [зб. наук. праць]. – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова. – 2007. – Вип. 5. – С. 200–204.

6. Зозуляк Р. В. Система наскрізної практичної підготовки студентів (спеціальність соціальна педагогіка і практична психологія) / Р. В. Зозуляк // Матеріали III Міжнародної практичної конференції «Науковий потенціал світу – 2006». – Дніпропетровськ : Наука і освіта, 2006. – Т. 17. – Педагогічні науки. – С. 89–92.
7. Кара С. Організація керівництва педагогічною практикою – важлива умова формування професійної компетентності студентів // Рідна школа. – 2006. – № 2. – С. 11–13.
8. Козубовська І. В. Наскрізна програма практики студентів (спеціальність: 7.040203. «Соціальна робота») / Ірина Василівна Козубовська. – Ужгород, 1998. – 45 с.
9. Ларіонова Н. Організація навчальних практик студентів курсу спеціальностей «Соціальна педагогіка», «Соціальна робота» / Н. Ларіонова // Соціальна робота та соціальна педагогіка. – 2005. – № 1. – С. 64–70.
10. Методологія і методи соціально-педагогічних досліджень (в першоджерелах, лекціях та практичних завданнях) : навч. посібник [Борисюк С.О., Конончук А.І., Яковець Н.І., Щербина Ю.М.] – Ніжин : Редакційно-видавничий відділ НДПУ ім. М.Гоголя, 2002. – 287 с.
11. Навчальні та виробничі практики : метод. посіб. / [заг. ред. Є. А. Антонович]. – Івано-Франківськ, 2003. – 56 с.
12. Найдиш Ж. Практики в університеті / Ж. Найдиш // Рідна школа. – 2006. – № 1. – С. 6–7.
13. Опачко М. В. Педагогічна практика : [інструктивно-методичні матеріали] / М. В. Опачко, В. В. Сагарда. – Ужгород : УжНУ, 2003. – 48 с.
14. Організаційно-відпочинкова практика (методичні рекомендації для організаторів та студентів спеціальностей «Соціальна педагогіка» та «Соціальна робота»). – Тернопіль, 2000. – 88 с.
15. Організація педагогічної практики в педагогічному університеті : [інструктивно-методичні матеріали]. – Ніжин, 1999. – 65 с.

16. Положення про психологічну службу в загальноосвітній школі. – К. : Вища школа, 1989. - 15 с.
17. Попович Г. М. Практика – основа професійної підготовки спеціалістів соціальної роботи: Методична розробка. – Ужгород, 2001. - 40 с.
18. Попович Г. М. Практика – основа професійної підготовки спеціалістів соціальної роботи : метод. розр. / Г. М.Попович. – Ужгород, 2001. – 40 с.
19. Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України, наказ Міністерства освіти України від 8 квітня 1993 року № 93 (із змінами, внесеними згідно з наказом Міносвіти № 351 (0351281-94 від 20.12.94) // Інформ. зб. Міністерства освіти України. – 1993. – №17 – 18. – С. 16–30.
20. Полякова О. М. Технологія виробничої соціально-педагогічної практики в освітніх закладах: методичний посібник для студентів спец. «Соціальна педагогіка» / О. М. Полякова, А. О. Полянничко. – Суми : СумДПУ, 2007. – 100 с.
21. Полякова О. М. Технологія соціально-педагогічної практики в соціальних службах : метод. посіб. для студентів напряму підготовки 8.010105 «Соціальна педагогіка» / О. М. Полякова. – Суми: СумДПУ, 2009. – 88 с.
22. Практическая подготовка социальных педагогов : учеб.-метод. пособие / [Т. П. Михневич, В. В. Мартышова, В. Н. Клишенина, А. П. Лаврович]. – Мн. : БГПУ, 2002. – 234 с.
- Програма переддипломної соціально-педагогічної практики : метод.і реком. / [укладачі: Т. А. Алексеєнко, Т. А. Равлюк]. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2010. – 40 с.
23. Практична підготовка студентів спеціальностей «Соціальна педагогіка» та «Соціальна робота» (методичні рекомендації для організаторів соціально-педагогічної практики). – Тернопіль, 2000. – 24 с.
- Програма виробничої практики для студентів курсу спеціальності «Соціальна педагогіка» : метод. посіб. / [упор. : Г. І. Лемко]. – Івано-Франківськ, 2009. – 68 с.

24. Ранняя профилактика девиантного поведения детей и подростков : учеб. пособ. / под ред. А. Б. Фоминой. – М., 2003. – 128 с.
25. Романкова Л. М. Програма і методичні рекомендації з організації та проведення виробничої практики студентів IV–V курсів філософського факультету спеціальності «Психологія» / Л. М. Романкова, Л. І. Макарова. – Івано-Франківськ, 2006. – 55 с.
26. Соціальна педагогіка : словник-довідник / [за заг. ред. Т. Ф. Алексеєнко]. – Вінниця : Планер – 2009. – 542 с.
27. Социально-педагогическая работа школы / [авт.-сост. Н. И. Грибенчук; под ред. С. В. Ивановой]. – М. : АСТ, 2005. – 220 с.
28. Соя М. М. Програма педагогічної практики студентів III курсів у дитячих оздоровчих закладах. – Івано- Франківськ, 2004. – 8 с.
29. Федоришин Г. М. Соціальна дезадаптація підлітків як психологічна проблема / Г. М. Федоришин // Збірник наукових праць. – Івано-Франківськ: Плай, 2003. – Вип. 8. – Ч. 1. – С. 108–116.
30. Федоришин Г. М. Соціально-педагогічна діяльність студентів : [програма та методичні рекомендації з виробничої практики] / Г. М. Федоришин, Г. М. Гунда. – Івано-Франківськ, 2003. – 42 с.

ЗМІСТ

I. Загальні положення	4
II. Етапи та опорні моменти практики.....	11
III. Суть та зміст роботи соціального педагога.....	20
IV. Структура наскрізної програми практик студентів кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи.....	23
V. Організація практики	24
Частина I. ВИРОБНИЧІ ПРАКТИКИ	24
Програма виробничої волонтерської практики. II курс	35
Програма виробничої практики в закладах освіти. IV курс	48
Частина II. ОЦІНЮВАННЯ ВИРОБНИЧИХ ПРАКТИК	57
Додатки	61
Рекомендована література	80

ПРОГРАМИ ВИРОБНИЧИХ ПРАКТИК

Методичний посібник

В авторській редакції

Формат 60x841/16. Папір офсетний.

Друк цифровий Times New Roman.

Умовн. друк. арк. 10,9

Наклад 100 прим.

ВИДАВНИЦТВО

«НАІР»

Івано-Франківськ, вул. Височана, 18,

тел. (034) 250-57-82, (050) 433-67-93

email:@rambler.ru

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного
реєстру видавців, виробників і розповсюджувачів
видавничої продукції № 4191 від 12. 11. 2011 р.